

UKULI

Julkaisija:

Turun Lintutieteellinen Yhdistys r.y.
PL 67, SF-20101 TURKU 10

Toimitus:

Päätoimittaja: Tapani Veistola
Tilausasiat, vanhat ja irtonumerot:
Simo Veistola
Toimituksen osoite: Hämeenkatu
14 B 26, SF-20500 TURKU
(puh. 921-333 081)

Tilausmaksut:

Ukuli ilmestyy v. 1985 neljästi.
Se sisältyy TLY:n jäsenmaksuun.
Muut maksavat 30 mk postisiirto-
tilille TU 5138 66-3 TLY:n osoit-
teella.

Prenumeration till Norden:

Ukuli utkommer med fyra häften
per år. Betala 30 Fmk per
postgiro TU 5138 66-3 till Sinikka
Jalonen, Kuninkaankartanonkatu 6
as 14, SF-20810 TURKU.

Ilmoitushinnat:

1/1 sivu 300:-
1/2 sivu 180:-
1/4 sivu 125:-

Painopaikka:

Hämeenkyrön Sanomat 1985

Aineiston viimeiset jättöpäivät:

Ukuli I 15.2.
Ukuli II 25.4.
Ukuli III 15.8.
Ukuli IV 1.11.



SISÄLLYS:

Karjala takaisin?.....	55
Pekka Alho: Kesäkatsaus 1984	57
Juhana Piha: Yölaulajat Varsinais-Suomessa vuosina 1982—1984	68
Lennart Saari: Turturikyhkyn (Streptopelia turtur) esiintyminen Varsinais-Suomessa	75
Tiede tarvitsee Sinua!	79
Lennart Saari: Piirteitä sepel- ja uuttukyhkyn käyttäytymisestä ..	80
V. Sieppo: Hallitusuutisia	86
Raunon referaatti (Matti Pirkola: Merihanhien kannanvaihte- lusta).....	87
Rauno Laine: Rarin matkassa. .	89
Veli Iso: Tuhmaa ja tyhmää . . .	91
Korjaus talvilintukisan tuloksiin	92
Tapani Veistola: Väännä!	93
Lisäyksiä yölaulajakatsaukseen. .	94

Kansikuva: Matti Valta

Karjala takaisin?

Keväällä vietettiin suurella kohulla "fasismista saadun voiton" vuosipäivää. Suomikin pääsi — kiitos Paasikiven-Kekosen -linjan historiankirjoituksen — juhliin mukaan: sodimmehan mekin natsi-Saksaa vastaan! Kiltisti pieni Suomi- ja pieni Eurooppa ylistivät kahden suuren voittoa ja itsensä jakamista. Liikuttavaa!

Näin virallinen Suomi unohtaa ja pamputtaa toisinmuistavatkun unohtamaan. Viimeisten karjalaisten hiljaa hiipuessa pois huomaa lintumies jäävänsä yksin haikailemaan "ryssän raiskaamaa" jakamatonta luonnon- eli Suur-Suomea.

Karjalan kunnailta olisi toden totta hoidettu monen monta mukavaa lajia, jotka nyt jäävät rautaesiripun taakse. Suomenlahden saarten arktika, eteläkarjalaiset lintujärvet, Petsamo Jäämeren lajeineen — nuo kaikki tuntuvat iäksi menetetyiltä.

Harmittaa. Jo "Tarton häpeärauhan" (1920) rajoilla olisi mies kuin mies kolmensadan kerhossa. Ja kärkimiehet voisivat kirjoitella eurooppalaisittainkin pitkiä lajilistoja.

Toisaalta olisi Suur-Suomesta riesaakin. "Itä-Karjalan retkikunnat" (esimerkiksi Viipurin ja Äänislinnan kautta Petsamoon) kävisivät voimille ja kukkarolle. Puhumattakaan "idäntienbongauksista", joissa me lounais-suomalaiset ornarit joutuisimme koville. Siinäpä jyvät erottuisivat akanoista, kun soittoja satelisi Heinäsaarten jäälokeista, Äyräpään caliga-

toista ja Kiestingin suunnalla kuulluista rubiinisatakielistä! Ainakin lentopelkoa potevat pinnamiehet putoaisivat heti maakuntasarjaan.

Mutta emme saa jäädä ajattelemaan edes Itä-Karjalan kysymystä itsekeskeisesti suomalaisen lintuharrastajan näkökulmasta. Nimittäin, jos kohta ihmiselo onkin täällä "vapaassa maailmassa" leppoisampaa, niin tuhansilla muilla lajeilla taitaa mennä paremmin tuolla Neuvosto-Karjalan puolella.

Tämä näkyy selvästi esimerkiksi viimevuotisessa Suomen Luonnossa julkaistusta Karjalan metsien sateliittikuvista. Raja railona aukeaa — mutta arot, hävityksen kauhustus, ovatkin länttä ja Eurooppaa, Suomea!

Sinällään tämä käy osoituksena inhimillisen toiminnan itsemurhaisuudesta. Suomessahan on pyritty kauniisti suojelemaan alkuperäisluontoa. Neuvostoliitossa taas on pyritty raakaan ja raskaaseen tehometalouteen. Kuitenkin sosialismin tehottomat riistopyrkimykset näyttävät säilyttävän luontoa paremmin kuin kapitalistien hyväntahtoisimmatkaan aikomukset.

Jos nyt sitten äänestettäisiin eliölajeittain Karjalan palauttamisesta Suomelle, jäisi ihmisonni varmaan yksin tuhansien muiden lajien eloonjäämistä vastaan. Kauan siis eläköön Karjalan autonomien sosialistinen neuvostotasavalta!

T.V.

MINULLE PARAS PANKKI. TOP

Kesäkatsaus 1984

Pekka Alho

Vuoden 1983 uudistetussa kesäkatsauksessa olivat ensimmäistä kertaa mukana pikkurariteetit. Varsin suuria muutoksia on kokenut myös vuoden -84 katsaus.

Nyt on mukana nimimerkit. Aivan peruslajistoon ei nimimerkkejä ole kuitenkaan lisätty, ellei havainnon erikoisuus sitä edellytä.

Myös yöhuutelijat on tungettu tämän katsauksen puitteisiin. Edellisten lisäksi on julkaistu kevään -84 pikkurarireettihavainnoja, jotka jostain syystä olivat jääneet kevätkatsauksesta pois. (Ilmeisesti sen vuoksi, ettei arkistokortteja oltu palautettu ajoissa.)

Kesäkaavakkeen tai vastaavat tiedot palauttavat seuraavat henkilöt:

Ahti Mikko (MA), Alho Pekka (PA), Andelmin Pertti (PAN), Aspelund Seppo (SA), Friman Hannu (HF), Grönlund Jukka (JG), Hallen Mika (MHL), Harmanen Markku (MH), Heikkilä Heikki (HH), Helstola Jari (JH).

Kangas Petri (PK), Karlin Antti (AK), Kivivuori Osmo (OK), Klemola Hannu (HKI), Komi Jarmo (JKO), Kuusisto Kimmo (KK), Kylänpää Juha (JK).

Laaksonen Pasi (PLA), Laine Jarmo (JL), Laine Rauno (RL), Lappalainen Markku (ML), Lehto Henry (HL), Lindblom Tom (TL), Loivaranta Pekka (PL), Lumio Rauli (RLu).

Matikainen Jyrki (JM), Multala Vesa (VM), Normaja Jyrki (JN), Numminen Tapani (TN), Partanen Vesa (VP), Pekkala Seppo (SP), Penttinen Risto (RP), Päivärinta Harri (HP).

Riihimäki Janne (JR), Rivasto Ari (AR), Saari Teijo (TS), Saarinen Markku J. (MJS), Saario Jukka (JS), Salonen Kari (KS), Salovaara Risto (RS), Sillanpää Jukka (JSi), Suominen Mikko (MS),

Suoranta Asko (AS).

Toivonen Kalle (KT), Uotila Jyrki (JU), Valta Matti & Routio Irene (MV & IR), Veistola Simo (SV), Veistola Tapani (TV), Virtanen Hannu (HV).

Suuret kiitokset niille, jotka vaivautuvat havaintojaan palauttelemaan.

Lyhenteet

Lintu voi olla: k = koiras, n = naaras (pukuinen), pull = pesäpoikanen, juv = nuori; p = paikallinen, m = muuttava (lentosuunta kansainvälisesti N = pohjoiseen jne), kiert. = retkeilevä, ä = äännelevä, Ä = soidinlaulava.

Luku voi olla: n = noin, max = maksimi.

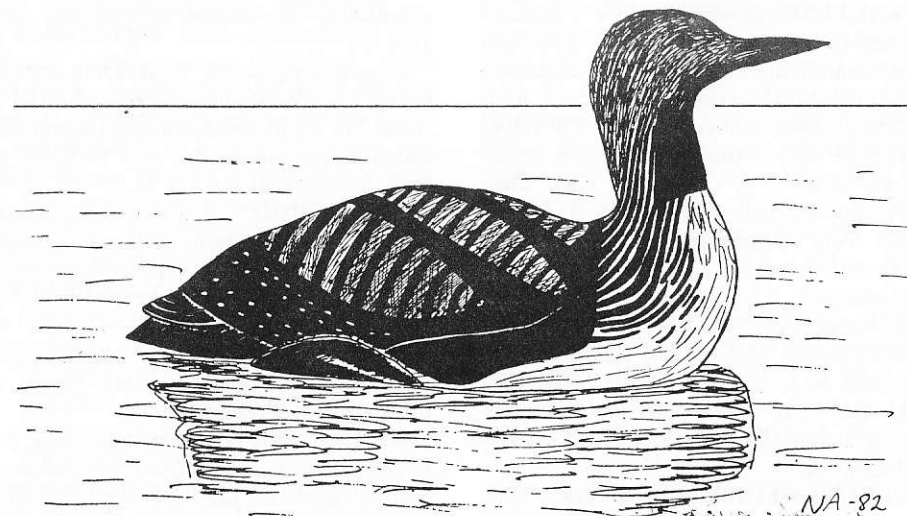
Kuukausissa myös näin: V = touku-kuussa jne.

KAAKKURI Ei yhtään pesintään viittaavaa havaintoa, tilanne todella lienee tämänkaltainen Varsinais-Suomessa. 25.5. Kis, Äijänlammi 1 (PAN), 29.6. Halikonlahti 1 kiert. (KT, MS). Jurmossa 11.7. 1 ad SW ja 22.7. 2 N.

KUIKKA Huomattavasti sukulaistaan tavallisempi. Eniten havainnoja Laitilasta ja Nauvosta: 26.5. Nau, Sexnappa 2; 7.7. Nau, Piparbyviken 2 ad; 26.5.—10.6. Nau, Storträsk 1—3; 11.8. Nau, Långträsk pari ja 1 pull; kesä Nau, Samslaxträsk 2 ad; kesä Nau, Västerträsk pari ja 1 pull. 14. ja 29.5. Lai, Vallijärvi 2; 1.—8.6. Lai, Särkijärvi 2; 5.6. Lai, Pitkäjärvi 2; 10.5. Lai, Mustajärvi 2; 19.8. Lai, Koljolanjärvi 1; kesä Kis, Naarjärvi 2 paria joilla 2+1 pull; kesä Kis, Myllylampi 2 paria; kesä Kis, Määrjärvi 10—15 ja max elokuussa 22; 20. ja 22.5. sekä 23.6. Su, Lahnajärvi 1; 28.8. Su, Enäjärvi 1;

TLY:n havaintojenkeruualue kuntalyhenteineen

Alastaro	Al	Lemu	Le	Piikkiö	Pi
Askainen	As	Lieto	Li	Pyhäranta	Py
Aura	Au	Loimaa	Loi	Pöytyä	Pö
Dragsfjärd	Dr	Lokalahti	Lok	Raisio	Ra
Eura	Eu	Marttila	Mar	Rusko	Ru
Halikko	Ha	Masku	Mas	Rymättylä	Ry
Houtskari	Ho	Mellilä	Mel	Salo	Sa
Iniö	In	Merimasku	Mer	Sauvo	Sau
Kaarina	Kaa	Metsämaa	Met	Suomusjärvi	Su
Kalanti	Kal	Mietoinen	Mi	Särkisalo	Sä
Karinainen	Kar	Muurla	Mu	Taivassalo	Tai
Kemiö	Ke	Mynämäki	My	Tarvasjoki	Tar
Kiikala	Kii	Naantali	Naa	Turku	Tu
Kisko	Kis	Nauvo	Nau	Uusikaupunki	Uu
Kodisjoki	Kod	Nousiainen	No	Vahto	Vah
Korppoo	Kor	Oripää	Or	Vampula	Vam
Koski TL	Kos	Paimio	Pai	Vehmaa	Veh
Kustavi	Ku	Parainen	Par	Velkua	Vel
Kuusjoki	Kuu	Perniö	Pern	Västanfjärd	Vä
Laitila	La	Pertteli	Pert	Yläne	Yl



Huomio! Kuikka on vuoden 1985 projektilaji! Piiros: Nina Ahonpää.

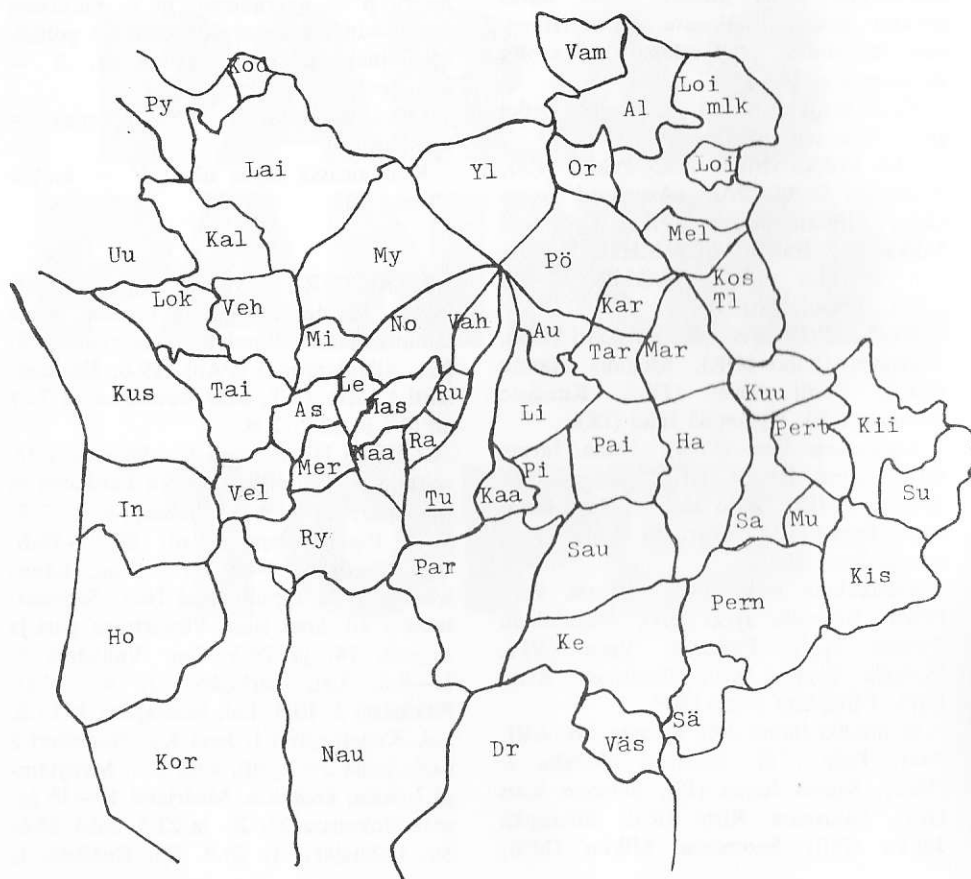
1.5.—18.8. Uu, Ahmasvesi 1—6 (yleensä 1—2); 20.5. Uu, Mustanahonjärvi pari; 12.5. Kal, Enäjärvi 2; 11.5. Dr, Stora Masungsträsk pari; 22.5. Dr, Dragsfjärden pari; 14.7. Tu, Länsilaituri 1 ad W. —Jurmossa kahdesti heinäkuussa: 16.7. 2 ad p ja 28.7. 3 p.

HÄRKÄLINTU Havaintoja ilmoitettu kahdeksan kunnan alueelta. Suurin yksilömäärä yhdeltä paikalta 12. Lai, Pehtjärvi 8.5.—4.8. 1—10 p; Lai, Kivijärvi 10.5. 12; Lai, Otajärvi 12.5. ja 26.6. 2; Lai, Sulkaluoma 16.5. pari ja pesä; Lai, Sarkonjärvi 16.5. pari ja pesä; Lai, Särkijärvi 1.—8.6. Ä; Lai, Pitkäjärvi 5.6. pari ja pesä; Kal, Rohijärvi V—VII pari; Kal, Tuorlahti 6.6. Ä, Veh, Kirkkojärvi 20.7. 2; Veh, Myllyjärvi pari ja pesä; Uu, Ahmasvesi 1.5.—26.8. 1—8; Uu, Haapalanjärvi 27.5. 5; Tai, Kolkanaukko 13.5. 1; Ke, Längträsk V 2; Kis, Leilänjärvi 3.6. pari ja pesä; Su, Enäjärvi 28.8. 3. —Jurmo: 18.—19.7. 2 ad, 21.—22.7. 1, 26.7. 2, 29.7. 1, 4.8. 1 ad 1 juv, 5.8. 2 ad.

MUSTAKURKKU-UIKKU Pesii yleisesti niin lätäköissä, järvissä kuin merenlahdissakin. Asutti kesällä -84 ainakin

neljätoista kuntaa. Suurimmat yhdyskunnat Dragsfjärdissä ja Kustavissa. Dr, Skinnarvik 26.6. 18 ad 33 juv; Dr, Kasnästräsk 12.5. 2 ja 28.4. 3; Dr, Kräkviksträsk 12.5. ainakin 3; Lai, Patajärvi 18.5. pari; Lai, Kairajärvi 18.5. 1; Lai, Sarkonjärvi 16.5. 2, Kus, Elmnäistenlahti 2.6. 16 pesää; Kus, Marjamäenlahti 2.6. 3 pesää; Kustavi 23.6. 4+3 pull; Ry, Ajolanlahti 5.6. 5; Ry, Poikko 16.6. 3 paria ja 2.7. 3 pull; Nau, Kirjais 26.5. 2+pesä; Nau, Pärnainen 18.5. 8; Tai, Högholm 4.6. pari; Sa, Halikonlahti 28.5.—6.6. 1; Le, Mannerjärvi 1.5.—23.5. max 3 paria; Mas, Hiekkakuopat 12.5. 8 ja 30.5. 2 paria; Pai, Spurilanmäki 28.6.—10.7. pari+3 juv; Par, Lampisträsk 29.4. 2; Uu, Lokala 20.5. pari; Ke, Vestlax V ainakin 4 paria; Ho, Utterstö 12.7. 1 ad 1 pull. —Jurmossa 26.7.—7.8. kahdeksana päivänä 1—7 lintua.

MERIMETSO Kesää viettäviä carboja tavattiin ainoastaan Jurmossa. Vielä 1.6. 35 p, mutta 4.6. enää 1. 7.6. 2, 8.6. 5, 12.6. 3, 18.6. 2, 20.6. 1, 19.7. 1, 21.7. 1, 28.7. 1 ja 2.8. 1.



KAULUSHAIKARA Lintuja , lähinnä huutelevia, tavattiin yhdeksässä paikassa. Enemmän kuin yksi tavattiin ainoastaan Paraisten Makeavesialtailla: 27.5. 2 huutelevaa, joiden lisäksi 1 saapui SW:stä ja laskeutui (JN). Muut: Tai, Kolkanaukko 28.4.—26.5. 1 Ä (PA, JH, HKI, JKO, VP); Tu, Friskala 10.6.—18.6. 1 Ä (JH, VP); Veh, Vehmassalmi 1.—5.5. 1 Ä (JH); Par, Mustfinn 28.5. 1 Ä (KK); Mi, Mynäjoensuu 12.5. 1 (R. Saranto); Sau, Tapilanlahti 21.6.—22.6. 1 Ä (KK); Sä, Makarlanjärvi 12.5.—21.6. 1 Ä (PL); Lai, Otajärvi 10.5.—26.6. 1 Ä (JH, OK, KK, RL, HL, TS). —Paraisten Makeavesialtaalta ilmoitettiin havaintoja 12.5.—9.6. väliseltä ajalta.

HARMAAHAIKARA Loppukesän syyskiertelijöitä ei luonnollisestikaan käsitellä tässä yhteydessä. Varsinaiset kesähavainnot: Vä, Galtarbynlahti 5.6. 1 ad p (MH); Par, Makeavesiallas 8.6. +1-kv (RL, H. Kormanen, K. Koponen); Par, Betteby 9.6. 1 kiert. (?); Ho, Berghamn 22.6. 1 ad W (ML). —Paraisten havainnot koskenevat samaa lintua

KYHMYJOUTSEN Näitä styroxinkapaleita pesii reippaasti enemmän kuin ilmoitetut viitisenkymmentä paria. Pesiviä pareja on ilmoitettu kunnittain seuraavasti: Uu 5 paria, Tai 7 paria, Veh 2 paria, Kus 6 paria, Mer 1 pari, Naa 1 pari, Tur 3 paria, Par n 6 paria, Ry 3 paria, Kaa 1—2 paria, Hal 1 pari, Kor 1 pari, Nau 2 paria, Ho 3 paria, Vä 4 paria, Ke 2 paria, Dr 3 paria.

Moni ei edes kirjaa ylös, saatikka sitten palauta havaintoja lajista. Erillinen katsaus linnusta saattaisi olla mielenkiintoisempi.

LAULUJOUTSEN Ei havaintoja.

MERIHANHI Surkuhupaisen niukasti palautettu havaintoja, ei ole todellakaan todellinen tilanne.

Jurmon ulkopuolelta kolme pesintää: Kus, Kutkumaa 2 ad +5 pull (JM); Askainen 5 munasta ainakin 3 juv (MJS); Ke, Sjöfax 2 ad + 5 pull (PL, MH).

Muut: Ho, Berghamn 1—6 yksilöä

viikoittain; Ho, Sovdö 4.7. 6; Dr, Öro 16.7. 2.

Jurmossa runsaasti: Toukokuun lopulla max 37 p, kesäkuussa yleensä 10—20 p (max 7.6. 60 p). Heinäkuussa useimmiten sadan molemmin puolin, max 14.7. 150 p. Ensimmäiset poikaset (3) 31.5.

SEPELHANHI Jurmon ulkopuolella tehdyt kaksi havaintoa sattuvat samalle päivälle, 14.7.: Dr, Söderlångvik 1 p (MS) ja Py, Ulkosaaristo 1 kiert. (RS, HV).

Jurmossa seuraavasti: 3.—11.6. 1 p, 19.6. 1 p, 27.—29.7. 1 p. 8.7. yksi vahingoittunut yksilö otettiin kiinni ja passitettiin Korkeasaareen.

JOUHISORSA Varsinais-Suomessa pesivänä sangen harvinainen. Ainokainen pesintä Jurmossa, jossa 2.6. 6 pull. Lisäksi saarella tavattiin muutamia päivittäin 8.6. asti, 10.7. 1, 21.7. 7 ja 22.7. 6.

Muut havainnot: 13.7. Pai, Puhdistamo 1; 8.6. Raisionlahti 2k1n, 1.8. Ho, Kihti 1n N.

Lopuksi havainnot Halikonlahdelta: 31.5. 1k1n, 1.6. 1k, 3.—4.6. 1k, 27.6. 1n, 24.7. 3n ja 25.7. 4n.

HEINÄTAVI Havaintoja ihan mukavasti: Mi, Aarlahti 23.5. 1k; Uu, Ahmasvesi 19.5. ja 2.6. pari; Uu, Haapalanjärvi 27.5. 1k; Kus, Laupusensalmi 29.4. pari, 13. ja 27.5. 1k, samoin 3.6.; Ke, Linnarnäs 4.6. 1k; Pö, Juotola pari; Par, Lenholm 26.5. 1k; Kaa, Torpansuntti 25.5. 1 Ä; Le, Halkkoaukko 1.6. 2; Raisionlahti 8.6. pari; Paimionlahti 28.5. 1k; Piikkiönlahti 20.5. 1k; Ke, Sjöfax 12.5. pari ja 24.5. 1k.

Halikonlahti: 26., 28.—29.5. 3k, 30.—31.5. 2k, 1.6. 1k, 3.—4.6. 2k1n, 6.6. 1k, 7.6. 2k1n, 8.6. 5k4n, 13.6. 1n, 16.6. 1k, 18.6. 2k3n, 19.6. 2n, 21.6. 1k3n, 13.7. 1n, 16.7. 1k, 30.7. 3n, 31.7. 1n.

Jurmo: 1.6.2k2n ja 4.8. 3.

RISTISORSA Jurmossa pesi kaksi paria, jotka tuottivat kahdeksan jälkeläistä. Muut (joukossa julkaisemattomat kevähavainnot): Uu, Liesluoto 6.5. pari (OK); Vä, kko 27.5. 1 (V. Sarola); Halikonlahti 3.—6.6. 1n (KT, HF, KS,

MS, JR); Pyhäranta 23.6. pari (HV).

LAPASOTKA Pesii harvinaisena alueemme luoteisimmassa saaristossa, poikkeuksellisesti muuallakin. Kesältä -84 yksi pesintä Uudenkaupungin alueelta (HV).

Halikonlahti 28.5. 1n, 18.—21.6. 1k (KT); Jurmo 18.—19.7. 3k1n ja 5.8. 1n.

ALLI Yllättävin havainto Sau, Haanniemestä: 3.7. 3k3n, olivat pareittain (TN). Lisäksi: Mietoistenlahti 16.7. 2k (HF); Ha, Viurilanlahti 1.7. 1k (KT, MS).

Jurmo: 20.6. 3 p, 15.7. 1 p, 16.7. 3 p sekä 4.8. 2 p.

MUSTALINTU Ei havaintoja.

UIVELO Yksi harhailija: Halikonlahti 2.6. 1 jp k p (PA, JKO, J. Saarnio).

MEHILÄISHAIKARA Havainnot keskittyneet alueen länsiosiin: Uu, Ahmasvesi 3.6., 7.7. ja 11.7. 1; Uu, Lokalaitti kko 24.7. 1; Kus, Kaurissalo 26.7. 1; Kus, Kevo 26.7. 1 lensi soidinta; Kus, Anavainen pesi toistamiseen: 2 pull, rengastettiin (PA, TN, JKO); My, Rahkola 7.7. 1; Kal, Rohijärvi 21.6. 1; Lai, Pehtjärvi 28.7. ja 4.8. 2 ad; Lie, Nautelankoski 2.6. 1; Halikonlahti 29.7. 1; Sä, Nixor 29.7. 1; Kor, kko 19.6. 1; Nau, Risis 26.6. 1; Nau, Meljärsträsk 7.6. 1.

Jurmossa yksi kummajainen 22.7. 1 N.

MERIKOTKA Dr, Ekhamn 12.5. 1 subad W (JL, MH, PL); Kus, Kekoniitty 17.6. 1 ad (JH, S. Kallio); Kus, Anavainen 15.7. 1 ad (PA, TN, JKO); Kus, Kevo 21.7. 1 (PA); Ke, Sjöfax 29.6. 1 ad (MH); Ho, Halsö 30.6. 1 ad (PK, J.-P. Penttilä); In, Själo 30.7. 2 ad 1 imm (JN); Sa, Halikonlahti 19.8. 1 subad (KT, MS); Kor, Lohm 23.8. 1 imm (PA, HKI); Nau, Aspö 26.8. 1 juv (PA, HKI).

SINISUOHAIKARA Ei havaintoja.

RUSKOSUOHAIKARA Suurin parimäärä Paraisten Makeavesialtailla; 3—4 paria (VM). Muutamilta perinteellisiltä pesimäpaikoilta, kuten Mietoistenlahdelta ja Taivassalon Kolkanaukolta, laji on jostain syystä hävinnyt. Muualla ei erityisempiä taantumisen merkkejä.

Lai, Otajärvi 10.5. 3k1n; Lai, Pitkälampi

11.6. 1n; Lai, Kivijärvi 10.5. 1k; Uu, Ahmasvesi 10.6. 1k; Le, Monnoinen-Oukkula 4.6. 1n, 7.6. 1k; Le, Halkkoaukko 4.6. 1k; Tu, Friskala 21.5. 1n; Par, Pyhänsuu 18.5. 1k; Par, Mustfinnträsket 1k1n; Kuusisto 7.6. 1k; Piikkiönlahti 26.4.—20.5. 1k1n; Paimionlahti 28.5. ja 2.7. 1k, 6.6. 2k; Halikonlahti 6.6. 1k; Ke, Pitkälampi pesimäkauden 1k1n; Sä, Makarlanjärvi 28.4. ja 4.5. 1k1n; Kis, Kirkkojärvi 2.6. 1n.

NUOLIHAIKARA Pesii löytyy vähän, mutta lintuja näkyy: Uu, Haapalanjärvi 1.7. 1; Uu, Ahmasvesi 22.6. 2, 29.7. 1, 18.8. 2; Uu, Vartsaari koko kesän 2; Lai, Pehtjärvi 29.5. 1; Lai, Otajärvi 15.6. 1, 7.7. 2; Lai, Kyläpää 28.7. ja 13.8. 1; Al, Männistö 16.6. 1; Masku kko 13.8. 1; Tu, Ruissalo 15.7. 1; Kaa, Rauvola 11.6. 1, 12.8. 3; Tu, Muhkuri 14.6. 1; Tu, Raunistula 29.6. 1, samoin 2.7.; Ry, Kurala 16.6., 5.8. ja 19.8. 1; Par, Mustfinnträsk 17.6. 1; Par, Makeavesiallas 6.6. 1; Par, Hessund 29.6. 1; Pai, Lahti-Motelli 15.6.—21.7. 1 tai 2; Sau, Tapila 23.6. 1, 21.8. 2; Ke, Mainiemi 17.—18.6. 1; Perniö kko 28.7. 2; Nau, Vikom 3.6. 1; Sä, Nixor 22.7. 1; Vä, Finsjö 3.7. 1; Ha, Kajjanlampi 15.6. 1; Halikonlahti 6.5. alkaen lähes päivittäin 1—2; Kis, Iso-Kisko 5.6. 1; Kis, Seljänalanen pesä + 2 pull, joista toinen kuoli (PAN); Kis, Kirkkojärvi pesä (PAN); Su, Arpalahti 31.5. 1; Par, Kirjala 6.6. 1.

AMPUHAIKARA Harvinainen pesijä Varsinais-Suomessa. Yksi mahdollisesti pesintään viittaava havainto: In, Själo 28.7. 1n, 29.7. 1k ja 4.8. 1n (JN).

Rai, Petäsmäki 5.7. 1 saalistava (AS); Rai, Somersoja 7.8. 1 (AS); Lieto 30.7. 1k pelolla (JH); Per, kko 28.7. 1 kuollut maantiellä (A.&J. Vuorinen, R. Laine); Halikonlahti 19. ja 23.7. 1k p (MS, KT).

TUULIHAIKARA Tuulihaukan voimakaasta taantumista on puhuttu paljon, eikä se liene mitään huhupuhetta. Minikäänlaista pesimiseen viittaavaa havaintoa ei ilmoitettu. Mas, Halisoja 5.6. 1; Sa, Pajula 29.5. 1; Tu, Slalom 23.6. 1;

Halikonlahti 29.—30.6. 1k; Suomensjärvi 30.6. 1; Tu, Eerikinkatu 4.7. 1; Per, Ylönkylä 16.7. 1; Per, Lupaja 17.7. 1; Lie, Loukinainen 20.7. 1; Sä, Kaukassalo 29.7. 1k, 10.8. 1.

Jurmossa rengastettiin 3.6. 1, lisäksi 1.—2.8. 1n p.

RIEKKO Ei havaintoja. Alueemme kanta taitaa olla muutaman surkastuneen erillispopulaation varassa.

METSO Lai, Untamala 1n + pesässä 7 munaa (JK); Lai, Kaivola pesintä epäonnistui — koppelo lensi päin ikkunaa ja kuoli (JK); Ry, Paavainen 4 juv/n-lintua (JN); Kor, Västerlax 1n + 6 pull (J.-P. Penttilä); Vä, Finsjö 1n + 8—9 juv (KT); Mer, Riitinpää 9.3. 1k soidinpaikalla; Mer, Taattinen 30.5. 1k; Kus, Laupunen 29.4. 1n; Dr, Ölmös 5.6. 1n; Su, Lahnajärvi 26.5. 1k (4—5 k:n pelipaikka); Al, Varalaskupaikka 1.5. 1n; Ry, Ahtentaka 2.9. 1n; Kis, Mustalammi 7.5. 1k; Kis, Pikkunikuli 1.6. 1k; Sä, Kaukassalo 12.8. 1n; Py, Porrassuo 6.5. 1n.



Yleinenkin lintu voi olla komea. Kuva: Matti Valta.

PELTOPIYY Talvikatsauksesta saa paremman kuvan lajin esiintymisestä, koska kesäaikaan lintuja on hyvin vaikea havaita. Mie, Koeasema 20.4. 1 Ä (HH); Oripää 28.7. ja 3.8. 2 (HH); Tu, Maaria 30.6. 2 (PA); Pai, Puhdistamo 29.7. 1, poikue mahd. lähellä (JH); Tai, Keskusta poikue (AK).

KURKI Kurjella ei tunnu olevan ongelmia:

Uu, Ahmasvesi 1.5.—5.8. 1—2, lisäksi 27.5. 3 S; Uu, Haapalanjärvi 1.7. 2 S; Uu, Liesluoto pesä, jossa 2 munaa; Uu, Alhontaanjärvi 9.5. pari; Uu, Pyhämaa, Kursila 6.5. 2; Pyh, Rihtniemi IV—V ä; Kal, Rohijärvi V—VIII 2—6; Kal, Kärkkistensuo 2 ad 1 pull.

Lai, Otajärvi 12.6. 3, 27.6. 1, 7.7. 2; Lai, Lipejärvi 15.5. 1 piiloitteleva; Lai, Valkojärvi 12.6. 11 pellolla; Lai, Salinaukko 18.5. 2; Lai, Kairajärvi 18.5. 2; Pyh, Joutmaanjärvi pesässä 2 munaa; Tai, Kolkanaukko pesinee, mm.5. ja 12.5. 1; Kus, Myllylampi 24.5. 1; Mas, Karevan-

rahka 30.5. 2; Al, Mälläinen 17.6. 4; Ry, Tiskari—Kurala 13.5.—1.9. seitsemänä päivänä 1—3; Tu, Vähäheikkilä 10.7. 2 NW; Par, Mielisholm 23.4. pari; Nau, Risis Västerträsk 26.5. 2; Nau, Storträsket 2 ad 2 pull; Per, Naarjärvi 2.6. 2; Ke, Biensböle n 3 paria koko kesän sopivalla biotoopilla; Vä, Galtarby 29.8. 2 ad 2 juv ilm. pesineet lähistöllä; Dr, Storamangsträsk kuulemma pesii vuosittain (tieto); Paimionlahti 2 ad 2 pull; Kus, Kulkumaa 28.7. 9 p; Kor, Markomby 14.7. 1; Kor, Prästgården 19.6. 3; Kor, Norrskataträsk emo + pull; Su, Johdesuo 28.4. 2 + paritteluääniä, 30.6. 1; Kus, Nairassuo 25.6. pari.

LUHTAKANA Par, Betteby 27.5.—19.6. 2 Ä (massiivinen moni); Dr, Kråkvikträsk 29.4. alkaen 2 Ä (JL, PL, MH); Lai, Otajärvi 21.4.—26.6. 1 Ä (JH, JK, KK, HL, RL); Tai, Kolkanaukko 1.5. 1 Ä (JH); Pai, Lahti 12.—22.5. 1 Ä (JH, JG, PLA); Lai, Liesjärvi 12.5. 1 Ä (JH, JG, PLA); Halikonlahti 28.6. 1 Ä (MS, KT); Lai, Sarkonjärvi 16.5. 1 Ä (JK); Tu, Rauvola 29.—30.4. 1 Ä (JN, PK, T.Lineri); Le, Monnoistenlahti 23.4.—7.6. nähty 2 kertaa, samoin kuultu (MJS).

LUHTAHUIITI Enemmän havaintoja kuin ”kanasta”.

Per, Saari, Vähäjärvi 6.6. 2 Ä (PL); Sa, Viurilanlahti 28.—29.7. 1 (JH, TN); Lai, Otajärvi 4.6. 2 Ä (J. Hakala, E. Lehikoinen), 26.6. 3 Ä (JH, RL, HL); Lai, Liesjärvi 12.5. ja 26.6. 2—3 Ä (JG, JH, PLA, HL, RL); Lai, Pitkälampi 5.6. 1 Ä (JK); Lai, Vaaljärvi 26.6. 1 Ä (JH, RL, HL); Kal, Pahalahti 19.6. 1 Ä (JK); Kal, Rohijärvi 6.5. alkaen 2—3 Ä koko kesän (JL, RL); Kuusistonlahti 29.5. 1 Ä (JN); Lai, Vähä-Lahnio 22.5. 1 Ä (JK); Ku, Laupustensalmi 16.6. 1 Ä (JH); Uu, Lokalahti, Haapalanjärvi 1.7. 1 Ä (JS); Le, Oukkulanlahti 22.6., 3.7. ja 4.8. 1 Ä (MJS); Le, Monnoistenlahti 3.7. 1 Ä ja 9.7. peräti 4 Ä (MJS); Paimionlahti 24.6. 1 Ä (JH), 1.5. 1 Ä (JN ym); Par, Lampiträsk 30.5. 1 Ä (PK, JN, T.Lineri).

RUISRÄÄKKÄ Havaintoja viime vuosia hiukan runsaammin. Tu, Yo-kylä 21.5. 1 Ä, 24.5. alkaen 2 Ä (HF, JH ym); Pai, Spurilanmäki 28.6. 1 Ä (MV, IR); Pai, Juntola 1 Ä (E.Haukioja); Al, Mälläinen 3.6. 1 Ä (HH); Sa, Sirkkula 24.6. 1 Ä (M.Suominen); Sa, Veitakkala 27.—31.5. max 4 Ä, 15.6. 2 (MA, KT, JR); Salo 4.6. 3 Ä (JH); Ha, Kaninkola 15.6. 2 Ä, 23.6. 1 (MA, MS, KT); Ha, Meisala 15.6. 1 Ä (MS, KT); Perniö Mutainen 16.6. 1 Ä (KT); Sä, Mondola 26.—28.5. 1 Ä (PL); Dr, Björkboda 31.5. 1 Ä (JL); Lie, Yliskulma 1 Ä (M.Markkula); Lie, Liedonperä 15./16.6. 2+1 Ä (JH); Tar, Kyläkauppa 15./16.6. 1 Ä (JH).

LIEJUKANA Harvinainen kuin parempikin pinna. Rymättylässä taisi tosin jopa pesiä.

Ry, Ylttisenjärvi 4.6. soidinääntelyä (HP, R.Heinonen); Halikonlahdella kesäaikaan ainakin yksi lintu (JH, KT, JR); Ry, Riittiönjärvi 19.8. 1 juv (JU, A,Uotila).

KAPUSTARINTA Havaintojen vähyys lienee suoraan verrannollinen suolla retkeilyn vähyyteen.

Pai, Lahti 8.6. 1 (PK); La, Isorahka 4.7. 2 ad 2 juv (JK). —Jurmossa 2.—11.6. 1—2 paikallista.

MUSTAPYRSTÖKUIRI Vä, Galtarbynlahti 23.—24.5. 2, jotka esittivät soidinlentoa. 2.6. paikalla yksi lintu (MH, JL). Mer, Taattistenjärvi 4.8. 1 ad poistui paikalta (MJS).

METSÄVIKLO Su, Kultalähde 9.6. 1; Su, Lahnajärvi 28.4. 2 soidinteleava; Su, Johdesuo 1.5. 2 soidinteleava; Pern, Naarjärvi 2.6. 1; Pern, Koski 16.6. 2; Kis, Isoporrassalmi 7.5. 1 Ä; Kis, Pikku-Nikuli 1.6. 1 Ä; Kis, Raadesuo 4.6. 1 Ä; Kis, Hirvilampi 10.6. Ä; Dr, Skinnarvik 24.4.—3.7. 2; Ke, Smedsböle V 1; Ke, Biensböle V 1; Kor, Kölingby 15.6. 1 varoitteleva; Nau, Mattnäs 24.6. 1 varoitteleva; Par, Cräggböleträsket 29.4. 1 Ä; Par, Stortervo 16.5. 1 varoitteleva; Par, Sydänperä 17.6. 1 varoitteleva; Par,

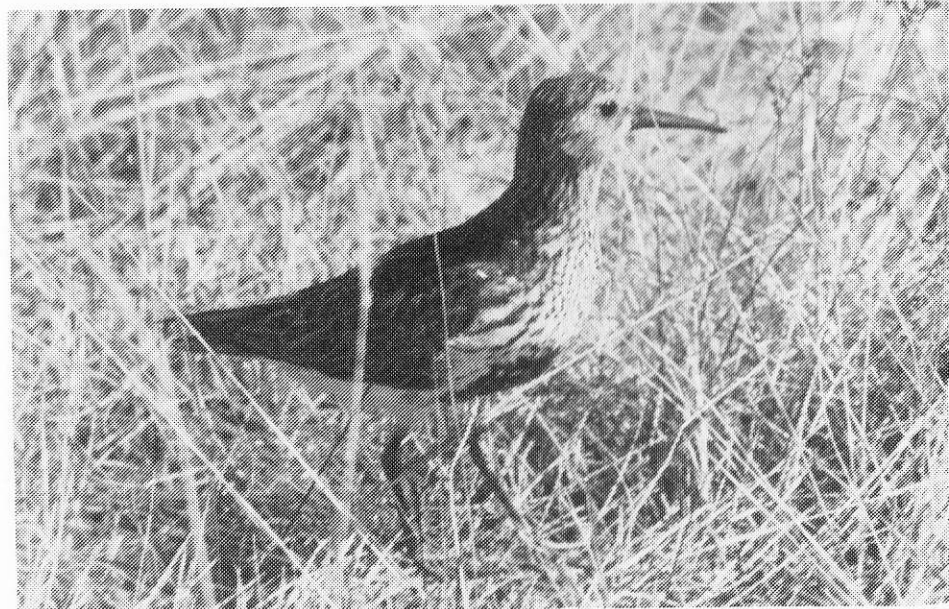
Pyhänsuu 3.6. 1 Ä; Sau, Marike 11.7. 1; Tu, Ruissalo 2.6. 1; Ra, Kaatopaikka 5.6. 1 varoitteleva; Ry, Riainen 2.—5.6. 1—2; Kus, Lungaistenaukko 24.5. 1 Ä; Uu, Muntilanaukko 20.5. 1+1 Ä; Kor, kko 21.4. 2; Kal, Rahkajärvi 13.6. 1 varoitteleva; Lai, Liesjärvi 26.6. 1 varoitteleva; Lai, Sulkaluoma 16.5. 1; Lai, Lamminjärvi 18.5. 1 Ä; Lai, Kairajärvi 18.5. 1 Ä; Lai, Patajärvi 18.5. 1; Lai, Salinaukko 18.5. 2 Ä, 1 varoitteleva.

LIRO Par, Nilsby 27.6. varoitteleva emo (K.Norrdaahl); Kus, Pitkärannanjärvi 24.5. 1 soidinteleava (AS); Lai, Nästi 14.6. 2 (JK); Lai, Salinaukko 18.5. pari soitimella (AS).

SUOKUKKO Ei pesintään viittaavia havaintoja.

SUOSIRRI Mie, Mynäjoensuisto 6.5. 1 schinzii, soidinäätä (HP); Le, Oukkulanlahti 23.4. alkaen pesivä pari (MJS); Lai, Otajärvi 15.6. 2 (JK). —Jurmossa schinzii-maksimi 27.5. 7 yksilöä; pesivien parien määrä epäselvä.

PIKKULOKKI Mietoistenlahti 4.6. 1



Schinzii-suosirri Mynälähdellä 11.5.1959 — ennen "rauhoitusta" ja laidunnuksen loppumista. Kuva: Jouko Hakala.

ad p (E.Tarponen); Pai, Puhdistamo 10.7. 1 p (MHL); Uu, Ulkosaaristo 15.7. 1 kiert. (RS, HV).

Halikonlahdella 6.6. 2 ad, 1 2-kv p (HF, KS); 16.6. 1 ad p (PA, JKo, HKI, JSi); 19.—20.6. 1 2-kv p (KT); 21.—26.7. 1 1-kv p (KT, JR); 6.—7.8. 2 (JR).

MUSTATIIRA Trendi tuntuu olevan hiukan lisääntymään päin. Kii, Omenajärvi 14.5. 1 p (E.Kitula, K.K.Malström); Raisionlahti 16.—17. ja 24.5. 1 jp p (HH, JH, HL); Paimionlahti 20.5. 1 (JU); Tu, Friskala 20.5. 1 (PK); Naa, Luololanjärvi 20.5. 2 jp p (KS, AR); Halikonlahti 1.6. 2 p (KT); Tu, Pihlajaniemi 2.6. 1 jp SW (JN, PK); Uu, Ahmasvesi 3.6. 2 p (JS); Hal, Luotsinsaari 3.6. 1 NE (MA); Sa, Viurilanlahti 18.7. 1 jp (JH, A.Forsten, S.Ketolainen).

RUOKKI Alueellamme on muutamia yhdyskuntia, joista ei ole ilmoitettu mitään tietoja. Palautetuista havainnoista ei siten saa käsitystä todellisesta esiintymisestä. Ho, Svartflyttan VI pesintä (TL); Utö 10 ja 26.7. 1; In, Alskär 1.8. 6 p; Ho,

Kihti 28.6. 3.

Jurmo: 1.6. 9 p, 14.7. 1, 16.7. 9, 21.7. 2, 25.—31.7. neljästi 1, 3.8. 8, 4.8. 3, 5.8. 5 ja 6.8. 1.

TURTURIKYYHKY Lajin voimakas leviäminen kaakosta käsin alkaa tuntua täälläkin:

Tu, Vuokseenniska 18.5. 1 (JK); Utö 27.5. 1 (AR) sekä 22.6. 1 (K.Hiironniemi); Lie, Vanha Tampereentie 15.6. 2 parittelevaa langalla (TV), 17.6. paikalla yksi lintu; Pö, Juotola 17.6. 1 hetken p (S ja TV); Sä, Heikberg 22.6. 1 (PL); Tu, Ävik 10.7. 1 (VP); Pern, Valtion viljavarasto 26.7. 1 (MS, KT); Mas, 8-tie 5.8. 1 p (JM); Mellilä 5.8. 1 (RLu).

Jurmossa 1 17.5., 25.5., 26.5. ja 20.6.

TURKINKYYHKY Taivassalo kko V—VIII 2 yksilöä (RLu, JS, MV & IR); Laitila kko 28.7. 1 ja 14.8. 2 (PA, HK, JKo, RLU, JSi); Naa, Karveti 7.7. 1 (MV&IR); Hal, Joensuu 14. ja 21.7. 1 (MS, KT, P.Sirva); Sa, Halikonlahti 29.7. 2 ja 5.8. 1 ohilentävä (KT, PA, TN); Rai, Tikanmaa 6.8. 3 (JS); Rai, Ristimäki 12.5. 2, 15.7. ja 10.8. 1 (HP, J.Wessman); Ke, Vreta 28.5. ja 22.6. 2 (PL); Ke kko 5.—22.6. 1 Ä (H.Minn); Ke, Vreta — kko 23.5.—22.7. 2 (JL).

Turun turkinpulut: Puolalankatu 10.—11.7. 1 Ä (JKo), Kerttulinkatu 22.5. 2 Ä ja 2.9. 3 Ä (MV&IR), Urusvuori 30.6. 1 (J.Vuorinen), Tervatori 14.6. 2 ja 29.6. 1 (PA), Kärämäenkartano 13.6. 2 (VM), Räntämäki 11.6. 1 (VM), sekä suurpiirteisesti Yliopistonseutu 4—8 lintua (OK).

SARVIPÖLLÖ Hienoa, aktiivinen havaintojen palautus on tuottanut tulosta: Mie, Koeasema 20.4. 1 Ä (HH).

Sen pituinen se! Jurmossa tosin 28.5. ja 1.6. 1.

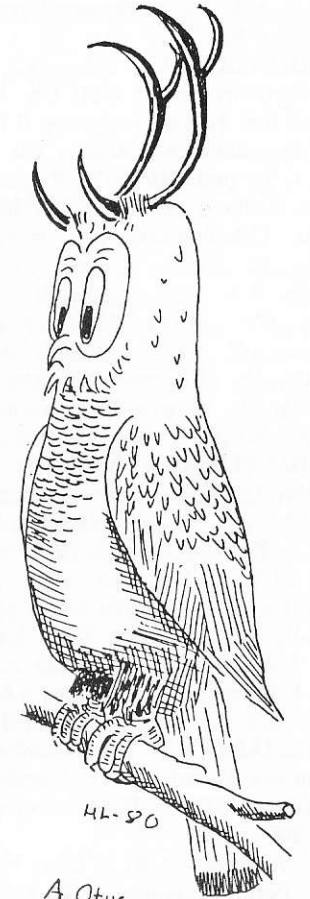
SUOPÖLLÖ Vain Jurmossa: kesä—heinäkuussa lähes päivittäin, 2 kertaa 2 yksilöä, kerran 2 sp:tä.

KEHRÄÄJÄ Vä 10—17, Dr, 3—5, Ke 12—14, Sau 1, Pern 4, Mu 1, Kis 1, Sär 1, Sa 2, Ha 1, Kor 1, Nau 1, Ho 1, Par 6, In 1, Pii 2, Li 1, Ry 1, Veh 2, Tai 1, Ku 2, Uu 4, Kal 8, Lai 1, Py 2.

KUNINGASKALASTAJA Kaksi pesivää paria. Toisella parilla kaksi poikuetta, joista yhteensä kolmesta pikku-siniveristä. Toisella kaksi lentopoikasta ja koloon kannettiin silti yhä ruokaa.

Näiden lisäksi yksinäinen piti reviiiriä (A. Holmiluoto ym). Vielä yksi maallikkohavaintokin: Uu, Pitkäläluoto 3.8. 1 (V.Pilppula).

HARMAAPÄÄTIKKA Kis, Isoporrasslampi 7.5. 1 Ä; Ke, Strömma 1 Ä keväällä, ilmeinen pesintä; Ke, Mjösund 11.5. 1 Ä; Vä, Finsjö pesintä: pari ja 2 juv; Vä, Galtarby 12.4. 2 Ä; Dr, Ekhamn



Huu — en kai minä nyt näin harvinaisen ole? Piirros: Hannu Lahtonen.

kevät 2 Ä; Dr, Lövä 7.4. 1 Ä; Dr, Högsåra 1 Ä; Ho, Björkö 21.4. 1 Ä; Ho, Mossala 21.4. 1 Ä; Kor, Gyltö VII pari; Kor, Sitalax 16.6. 1; Kor, kko 21.4. 1 Ä; Nau, Ångholm 25.4. Ä; Nau, Storträsket 7.4. ja 2.5. Ä; Nau, Högsar 2 reviiä; Nau, Väcklax 9.7. 1 Ä; Nau, kko 7.4. Ä; Par, Lampis 23.4. 1; Par, Attu 23.4. 1; Par, Tervsund 16.5. 1 Ä; Par, Paraistenportti 24.3. 1 Ä; Par, Kalkka 27.4. 1 Ä; Pii, Hepojoki 17.4. 1 Ä; Sau, Marike 6.7. 1 Ä; Tu, Ruissalo väh. 3 Ä; Tu, Slalom 5.4. 1 Ä; Tu, Rauvola 29.3.—10.7. 1 Ä; Ry, Poiko 1.7. pari, 27.6. ja 2.7. naaras; Ry, Riainen 1—2 reviiä; Ry, Pähkinäinen 8.6. 1 Ä; Al, Mälläinen 24.6. 1; Uu, Kuusisaari 8.8. 1.

PIKKUTIKKA Uu, Esimo 3.5. koiras; Uu, Vartsaari pesintä (JS); Uu, Niittuladonkari 9.8. 1; Kus, Laupunen 8.7. 1 juv; Kus, Anavainen 26.7. koiras; Tai, Kolkka 19.4. 1; Py pesi (HV); Tu, Ruissalo VI 3 Ä; Tu, Kulho 1 juv; Tu, Moikoinen VIII 1; Tu, Urheilupuisto 6.4. koiras; Ry, Poikko VI pari+ 2 pull (JN); Ry, Riainen 8.4. koiras; Par, Vallis 12.5. koiras; Par, Sydmo 23.6. koiras; Ke, Strömman V pari, soidinta, ilmeinen pesintä; Dr, Ekhamn havaittu useasti keväällä; Dr, Rosala 10.4. koiras; Sau, Tapilanlahti 6.4. 1; Kis, Toija 26.6. 1.

POHJANTIKKA Ei havaintoja.

KANGASKIURU Mas, Hiekkakuopat 16.—18.6. 2 Ä (MV&IR), 30.8. 9 p (MHL); Kajamo 15.4. Ä (V.Sarola); In, Sjalö 29.7. 1 (JN); Par, Attu 23.4. Ä (VM); Uu, Lokalahti kko 8.6. 1 pesintään sopivalla kalliolla (HP); Kus, Kaurissalo 17.6. 1 Ä (JH); Vä, Synderstö 21.4. 1 Ä (OK, E.Joutsamo); Dr, Ölmos 5.6. koiras (MH); Kaa, Kuusisto 9.4. 1 Ä (MHL).

TÖRMÄPÄÄSKY Kaksi selvästi muita suurempaa koloniaa: TU, Kärämäki n. 110 koloa (MJS) ja Pai, Valkojannummi 200—300 p (TN).

Pai, Aakoinen n 30 p; Sau, Foudila n 30 p; Pern, Mutainen n 35 koloa; Pai, Puhdistamo 21.7. 40 p; Mer, Aikkola n 30 koloa; Par, Nulto n 10 paria; Lai,

Untamala n 50 koloa; Sa, Halikonlahti 21.7. 100 p; Pern, Nurkkila (?); Dr, Sunnanä n 20 paria; Par, Mustfinn 3.8. 20 p; Tu, Lentokenttä n 35 koloa; Lisäksi havaittu Raisionlahdella ja Turun sata-massa.

LAPINHARAKKA Varsin tavanomainen esiintyminen. Yl, Vaskijärvi 8.7. 2 ad + poikue (VP); Al, Mälläinen 16.6. 1 ad + 1 pull (HH).

KUHANKEITTÄJÄ Ruissalossa lintuja näkyi ja kuului 24.5.—5.6. seuraavasti: Marjanieniemi 24.5. 1 (JU), Luonnonsuojelualue 27.5. 1 Ä (O.Salmi, RL ym), Kansanpuisto 4.6. 1 Ä (RL), Luonnonsuojelualue 5.6. 2-kv koiras Ä (HF).

Muualla lintu havaittiin vain kahdesti: Tu, Katariinanlaakso 29.—30.5. 1 Ä (VP, JN); Veh, Vinkkilä 8.7. laulava koiras (JL).

Jurmon kevätmuuttajia: 17.5. koiras, 26.5. 1, 30.5. 4, 31.5. 1 Ä sekä 1.6. 1 Ä.

PÄHKINÄHAKKI Ainakin Kiskossa hakki pesi: Kis, Orijärvi 18.6. 1 ad ruokki poikasiaan, joita oli 2 (PAN).

Kor, Västerkalax 28.6. ja 14.7. 1 Ä (SA); Kor, Markomby 28.6. 1 Ä (SA); Nau, Packais 9.8. 1 ä (SA); Nau, Sellmo 15.7. 1 Ä (SA); Sa, Keskusta 14.7. alkaen 5 yksilöä viikon verran (JR, MA, KT); Halikonlahti 12.8. 2 E (JR).

MUSTAVARIS Joitain vetkuttelijoita näkyi.

Tu, Ravirata 5.7. 2 p (TV); Sa, Halikonlahti 4.6. 1, 14.6. 2, 28.6. 1 ja 29.6. 1 p (KT).

Jurmossa 11.6. 2 p.

KORPPI Ho, Berghamn 1—2 viikoittain; Ho, Baggesördö 10.7. 6; Mie, Mynälahti pesintä; La, Vallijärvi 14.5. 2 ad, 3 pull (JK); Mer, Riitonpää pari; Par, Lillmälö 16.5. 1; Halikonlahti 29.7. 3; Sau, Laninnokka 7.5. 2 ad, 4 pull (TN); Sau, Marike 19.6. 1; Nau, Storträsk 26.5. 1; Muurla 20.5. 1; Iso-Kisko 10.6. 1; Tar, Rahkasuo 9.5. 2 ad 3 pull (TN); Al, Mälläinen 23.6. 2. —Jurmossa 16.7. 5, 27.7. 3 ja 4.8. 2.

PEUKALOINEN Melko harvinainen pili täälläpäin. Uu, Liesluoto 24.4. ja 3.5. 1 Ä; Uu, Hiu 8.7. 1; Lai, Koliseva 19.5. koiras; Par, Kyrkäng-Skräbbo 12.5. 1 Ä; Par, Bollstasskogen 21.5. 1 Ä; Ke, Mjösund 30.6. koiras; Sau, Isometsä 25.5. 1 Ä; Sau, Paddainen 13.6. 1 Ä; Iso-Kisko 24.4. ja 5.6. 1 Ä; Kis, Lemulanrinne 25.5. 1 Ä; Kis, Isoporraslampi 10.6. 1 Ä; Kis, Multasilta 25.6. 1 Ä; Nau, Källdinge 29.6. 1 Ä; Nau, Kirjais 22.6. 1 Ä.

KIRJOKERTTU Dr, Ölmos 5.6. 1 Ä (MH); Kor, Korpoisträsk 23.6. koiras lauloi ja varoitteli (OK); Dr, Vänö 2.7. 3 paria (MV&IR); Utö 22.5. 1, 27.5. 1, 3.6. 2, 4.6. 1, 5.6. 3 (AR, JH) ja kesäkuun lopulla kolme paria (K. Hiironniemi).

Jurmossa pesi pari, jolla 12.7. 5 pullia (JG). Kevätmuuttajia saarella 18.5. 1, 19.5. 1, 23.5. 2, 29.5. 1, 3.6. 2, 5.6. 5, 6.6. 2 Ä.

IDÄNUUNILINTU Dr, Kasnäs 17.5. 1 Ä (KK); Pyh, Rihtniemi 26.5. 1 Ä (VP); Kor, Strömman 27.5. 1 Ä (SA); Dr, Hammarsboda 5.6. 1 Ä (MH); Nau, Pensar 9.6. 1 Ä (SA, SP); Kis, Kairaslahti 10.6. 1 Ä (PAN); Pern, Mathildedal 10.6. 1 (S.Sällylä); Utö 1.6. 1, 3.6. 4, 4.6. 1 (AR, PA, HKI, JKO).

Jurmo: 26.5. 1, 23.5. 2, 25.5. 1, 2.6. 3. **PIKKUSIEPPO** Tu, Ruissalo 24.—25.5. sekä ad että juv koiras Ä, näistä jälkimmäinen viipyi aina 18.6. asti (RL ym); Su, Lemulanrinne 25.5. 1 Ä (PAN), samaisella paikalla lauloi myös 26.5. 1983 nuori koiras; Pern, Maasilta 20.6. 1 Ä (JL, MH), myös tällä paikalla on pikkusieppoperinteitä.

Utön kevät: 26.—27.5. ad koiras, jälkimmäisenä päivänä myös juv koiras, lisäksi 2. ja 5.6. 1 (AR, JH).

Jurmossa 16.—27.5. päivittäin 1—3 lintua. 31. 5. 1. Ylättävämpi oli 19.6. havaittu naaras.

PYRSTÖTIAINEN Yksi pesimiseen viittaava havainto, siinä kaikki: Lok, Vartsaari 21.4. 2, 10.7. 10 (JS).

PÄHKINÄNAKKELI Maallikkohavainto: Askainen 13.8. 1 p (tieto AK).

PIKKUVARPUNEN Ei havaintoja.

JÄRRIFEIPPO Normaalia heikommin, mutta parempi seki ku ei mittää! Kis, Isoporraslampi 7.5. 1 Ä (PAN).

Jurmossa 6.6. koiras, 10.8. 1.

NOKKAVARPUNEN Ke, Strömman huhtikuussa laulava koiras, 1.7. 2 p (JL) —pesintä?

Jurmossa useasti kesän aikana: 4.6. 1 rengastettiin. 5.6. 1, 6.6. 1, 21.7. 1, 22.7. 1, 5.8. 1, 7.8. 2.

URPIAINEN Oli hylännyt Varsinais-Suomen.

POHJANSIRKKU Dr, Söderlångvik 12.5. 1 Ä (JL, MH, PL); My, Kairassuo 14.6. 1 Ä (JK).

Sisämaahavaintoja

Sisämaahavaintoja tuli vain punajalkaviklosta ja räyskästä.

PUNAJALKAVIKLO Su, Johdessuo 30.6. 2 hermoilevaa; Lai, Iso-Hölö 9.7. 3; Uu, Muntilanaukko 20.5. 2 reviiä; Dr, Stora Masungsträsk 8.5. ääntä; Uu, Ahmasvesi 26.5.—8.7. 1; Uu, Haapalanjärvi 1.7. 1.

RÄYSKÄ Mukava pesintään viittaava havainto Yläneeltä: 13.7. 1 ad ja 2.8. 2 ad, 1 juv Elijärvellä (P.Mustakallio).

Yölaulajat Varsinais-Suomessa vuosina 1982—1984

Juhana Piha

Havaintoja tähän katsaukseen on saatu palautetuilta arkistokorteilta, vuodenaikaskaavakkeilta, Jurmon kaavakkeilta, havaintopostilaatikkojen vihoista ja yliopiston pinnalistoista. Havainnoitsijaluettelo on katsauksen lopussa. (Kuntalyhenteet, ks. kesäkatsaus!). Edellisistä yölaulajakatsauksista poiketen mukana on myös täydellinen luettelo kaikista yölaulajahavainnoista vuosilta 1982—84.

Havaintojen perusteella voi sanoa, että viitakerttunen on selviämässä vuosien 1981—82 aallonpohjasta, luhtakerttunen on säilyttänyt asemansa Varsinais-Suomen yölaulajalajistossa vahvana, ja että rastaskerttusen määrät ovat edelleen tasaisen pieniä.

Vuoden 1982 erikoispiirteenä voisi mainita viitasirkkalinnun suhteellisen suuren määrän TLYn alueella ja lajin todennäköisen pesinnän Vänössä. Samana vuonna viitakerttunen oli hyvin vähissä. Vuosi 1983 oli melko tavanomainen yölaulajavuosi, pensassirkkalintu saapui hyvin aikaisin. Vuonna 1984 erikoista oli pensassirkkalinnun runsaslukuisuus.

Viitakerttunen (*Acrocephalus dumetorum*)

1982

Vuonna 1982 lajilla oli varsinainen pohjanoteerausvuosi: vain 4 laulavaa koirasta löydettiin. (Vuonna 1981: 8). Ensimmäinen kuultiin 31.5.

Muualle Suomeen laji saapui vuonna 1982 seuraavasti: Helsingin alue 30.5., Tampereen alue 27.5., Porin alue 19.5., Pohjois-Karjala 30.5., Keski-Suomi 29.5., ja Päijät-Häme 28.5. Saapuminen oli siis

muutaman päivän tarkkuudella sama, lukuunottamatta Porin melko aikaista havaintoa.

1983

Vuonna 1983 viitakerttusen lukumäärä oli Varsinais-Suomessa kolme kertaa niin suuri kuin edellisenä vuonna: nyt 13 laulavaa koirasta. Myös muualla Suomessa laji oli vuonna 1983 runsaampi kuin vuonna 1982. Muutto alkoi TLY:n alueella 22.5., jolloin Mietoisten koeasemalla laului koiras samassa tuomipensaassa pensassirkkalinnun kanssa.

Muualle Suomeen viitakerttunen saapui seuraavasti: Helsingin alue 19.5., Tampereen seutu 26.5., Porin seutu 30.5., Pohjois-Karjala 27.5. ja Keski-Suomi 29.5.

1984

Viitakerttunen runsastui edelleen: nyt jo 22 yksilöä. Muutto alkoi 27.5. ja uusia yksilöitä löytyi tasaisesti juhannuksen tienoille asti, pienen tihentymän ollessa 5.—9.6. Heinäkuun lopulla Salossa rengastettiin yksi lintu.

Tampereen seudulle laji saapui vuonna 1984 21.5., Porvoon seudulle 26.5. ja Pohjois-Karjalaan jo 19.5.

Luhtakerttunen (*Acrocephalus palustris*)

1982

Luhtakerttusen runsastuminen jatkui vuonna 1982. Nyt havaittiin yhteensä jo 71 yksilöä (v. 1981: 54). Lajin pesintä Turun Shellillä oli todennäköistä, paikalla rengastettiin heinäkuun lopulla vanhoja lintuja ja myös 1-kv yksilö. Myös usealla muulla paikalla todettiin pysyviä revierejä.

Esim. Dragsfjärdin Bölessä laului 9.6. koiras innokkaasti ja 27.6. oli 2 lintua pesänrakennuspuuhissa ja kisailemassa. Pesintä kuitenkin epäonnistui kylmien säiden johdosta. Luhtakerttunen on selvästi vakituinen pesimälaji Varsinais-Suomessa. Varsinais-Suomeen ei ole kuitenkaan syntynyt muutamaa yksilöä suurempia kolonioita. Helsingin seudulla, jossa luhtakerttunen on yleisempi kuin Turun alueella, on havaittavissa lajin taipumus muodostaa väljiä kolonioita; Helsingin alueella on tavattu esim. 10 yksilön kasamia.

Luhtakerttusen laulu on tunnetusti mestarillista, hyvänä osoituksena tästä on se, että Pekka Loivarinta totesi lajin matkivan 25.6. Kemiössä seuraavia 13 lintulajia; tiira sp, kiuru, haarapääsky, harakka, talitiainen, hömötiainen, räkätirastas, mustarastas, uunilintu, västäräkki, hemppo, punavarpunen ja peippo.

Lajin muutto käynnistyi 1982 TLYn alueella 28.5. Muutto oli voimakasta kuun vaihteen tienoilla aina 5.6. asti. Tämän jälkeen muutto tyrehtyi ilmeisesti epäedullisten säiden takia. Kesäkuun puolivälissä ja juhannuksen havaittiin taas paljon uusia lintuja.

Muualle Suomessa ensimmäiset havainnot luhtakerttusesta vuonna 1982: Helsinki 26.5., Tampere 4.6., Pori 15.5., Pohjois-Karjala 7.6., Keski-Suomi 31.5. ja Päijät-Häme 30.5.

1983

Luhtakerttusen lukumäärä oli melkoi-sen samanlainen kuin v. 1982, ehkä pientä laskua oli todettavissa. Yhteensä havaittiin 56 yksilöä. Pesintä oli taas ilmeistä Turun Shellillä, sillä 5.8. siellä rengastettiin vanha koiras ja vanha naaras, jolla oli tuore hautomalaikku. 11.8. siellä rengastettiin 1-kv yksilö. Valtaosa vuoden 1983 havainnoista koskee yksinäisiä laulavia koiraita, muutaman kerran on löydetty 2 vierekkäistä laulajaa ja kerran kolme.

Luhtakerttusen muutto oli kaksiosainen. Ensimmäinen havainto tehtiin vas-

ta 30.5., tästä eteenpäin noin 8.6. asti yhteensä noin 20 yksilöä. Voimakkaampi muuttoaalto oli todettavissa 12.—19.6., jolloin löydettiin noin 30 uutta lintua.

Muualle Suomeen laji saapui seuraavasti: Helsingin seutu 14.5., Tampereen seutu 2.6., Porin alue 26.5., Pohjois-Karjala 30.5. ja Keski-Suomi 29.5. Saapuminen oli siis melko yhtäaikaista lukuunottamatta Helsingin havaintoa.

1984

Luhtakerttusen lievä alamäki jatkui vuonna 1984. Nyt havaittiin 49 yksilöä. Suurin tihentymä tavattiin Salon Veitakkalassa, jossa kuultiin 5 laulavaa lintua.

Ensimmäinen laulaja löydettiin aikaisin, jo 21.5. Eniten uusia yksilöitä löydettiin 4.—6.6. ja 15.—17.6. Muutto oli siis mahdollisesti kaksiosainen vuoden 1983 tapaan.

Muualle Suomeen laji saapui seuraavasti: Tampere 28.5., Porvoo 27.5. ja Pohjois-Karjala 28.5.

Rastaskerttunen (*Acrocephalus arundinaceus*)

1982

Yhteensä 10 yksilöä, joista 7 laulavaa koirasta Paraisten Makeavesialtaalla. Lemussa havaittiin pari. Muuton alku oli 8.5., suurin osa havainnoista tehtiin touko—kesäkuun vaihteen molemmin puolin.

1983

Nyt 13 yksilöä, joka on mukava määrä. Näistä peräti 11 Paraisten Makeavesialtaalla. Varsinainen keskittymä tavattiin 28.5. Paraisten Sydänperävikienillä, jossa oli äänessä tällöin 7 raksuttajaa. Ensimmäinen havainto tehtiin 18.5.

1984

Viime vuonna havaittiin vain 6 yksilöä, joista 2 Makeavesialtaalla. Ensimmäinen havainto 11.5.

Pensassirkkalintu (*Locustella naevia*)

1982

Lukumäärä oli tavanomainen. 24 yksilöä, joista 2 syksyistä rengastusta, loput 22 laulavia koiraita (v. 1981: 28 yksilöä, joista laulavia koiraita 22). Turun Pihlajaniemessä havaittiin yhtäaikaan kolme koirasta äänessä 11.6., Kuusiston kirkolla kaksi laulavaa 4.6., samoin yo-kylässä kaksi laulavaa koirasta 31.5., muulloin havainnot koskivat yksinäisiä surisijaita.

Muutto alkoi 25.5., jolloin laji havaittiin Jurmossa ja Vänössä. Päämuutto oli 30.5.—4.6., jolloin löydettiin 15 yksilöä. Heinäkuussa havaittiin kaksi laulavaa. Syyskuussa saatiin kaksi lintua verkosta, toinen 5.9. Korpoisträsketillä ja toinen 6.9. Shellillä.

Muualle Suomeen laji saapui seuraavasti: Helsingin alue jo 15.5., muualle tasaisesti; Pori 23.5., Tampere 24.5., Päijät-Häme 24.5., Keski-Suomi 25.5. ja Pohjois-Karjala 26.5.

1983

Vuonna 1983 havaittiin 21 laulavaa pensassirkkalintua. Muutto oli hyvin aikainen ja tasainen: ensimmäinen 11.5. ja siitä alkaen tiputellen uusia yksilöitä 18.6. asti. Pieni kasauma on ehkä havaittavissa kesäkuun puolivälin tienoilla, jolloin löydettiin kolmasosa kaikista havaituista yksilöistä.

Muualle Suomeen laji saapui myös aikaisin: Helsinki 12.5., Tampere 16.5., Pori 23.5., Pohjois-Karjala 21.5. ja Keski-Suomi 23.5.

1984

Vuonna 1984 pensassirkkalintu oli ennätyskellisen runsaslukuinen, peräti 46 laulajaa havaittiin. Jurmossa kuultiin 16.—30.5. yhteensä 11 yksilöä ja lisäksi 15.5. *Locustella* sp. Salon Veitakkalassa tavattiin 6 yksilön keskittymä.

Muutto alkoi 15.5. Havainnoissa on todettavissa kaksi keskittymää, nimittäin toukokuun lopulla ja kesäkuun puolivälissä.

Saapumisaikoja muualla Suomessa: Pohjois-Karjala 19.5., Porvoo 19.5. ja Tampere 17.5. Muuton alku vaikuttaa siis melko samanaikaiselta.

Viitasirkkalintu (*Locustella fluviatilis*)

1982

Vuosi 1982 oli kaikkien aikojen viitasirkkalintuvuosi: yhteensä 8 yksilöä. Viitasirkkalinnun pesiminen oli todennäköistä Dragsfjärdin Vänössä, josta seuraava havaintosarja: 4.—5.6. havaittiin koiraan laulavan ahkerasti lehtomaisen metsän ja vetisen niityn rajalla (HKI ym.) 3.7. havaittiin yksilö varoitelemassa ja ruuan-kantopuuhissa (HKI) ja 9.9. Vänössä rengastettiin yksi 1-kv yksilö (JG).

Ensimmäinen havainto tehtiin 24.5. ja muut havainnot laulavista koiraista ovat kesäkuulta. Turun Rauvolassa viitasirkkalintu oleili 12.—28.6. ja 26.6. ko. yksilö rengastettiin.

1983

Kanta palautui normaaliksi: 2 havaintoa, molemmat kesäkuun puolivälillä.

1984

Vain yksi havainto: 7.6. laulava koiras Jurmossa.

Yölaulajahavainnot Varsinais-Suomessa 1982—84

VIITAKERTTUNEN 1982 31.5. Tu Rauvola 1 k (VM), 3.6. Tu Yo-kylä 1 k (HeL), 15.6. Ke Mjösund 1 k (MHar), 17.6. Tu Pansio 1 k (HKO), 1983 22.5. Mie Koeasema 1 k (JSi), 27.—29.5. Suo Lahnajärvi 1 k (RP), 29.5. Par Makeavesiallas 1 k (AF, RLa, VV), 31.5. Tu Ruissalo Rantatie 1 k (JNo), 2.6. Pö kk ja Haveri 1k+1k (SV), 5.6. Mas Humikkala 1k (MJS), 9.6. ja 16.6. Väs Lammala mahd.eri yks. (JLa, HM, MHar), 13.6. ja 21.6. Pö Museo 1k (HeL), 16.6. Väs Billböle 1k (MHar, JLa), 17.6. Lai Otajärvi 1k (VMr), 19.6. Pern Latokartano 1k (PL, HE, TH), 19.—27.6. Dr

Björkboda 1k (JLa, MHar), 10.7. Le Monnoistenlahti 1k (MJS), 1984 27.5. alkaen Sa Veitakkala 2 k, 15.6. 3 k (MA ym.), 27.—29.5. Su Lahnajärvi 1 k (RP), 29.5. alkaen Nau Seili 1 k (monet), 30.5. Tu Yo-kylä 1 k (HF), 1.6. Tu Ruissalo, Krottilanlahti 1k (RLa, JNo), 1.6. Tu Ruissalo Luonnonsuojelualue 1 k (JNo), 5. ja 17.6. Par Sydmo (TL ym), 6.6. Uu Rautatieasema 2 k (RLa, JLa), 7.6. Tar 2 k, 7.—19.6. Par Mustfinn 1 k (AS ym), 8.6. Ra Kerttula 1 k (HP), 9.6. Suo Lahnajärvi 1 k (RP), 15.6. Ha Joensuunpuisto 1 k (KT), 17.6. Sa Pettilä 1 k (KT), 17.6. Tu Ruissalo, Saarronniemi 1 k (HF), 18.6. Py Ylikulma 1 k (JKy), 21.6. Ha Klingankoski 1 k (KT), 29.7. Sa Viurilanlahti 1-kv reng. (JHe).

LUHTAKERTTUNEN 1982 28.5. Kor Jurmo 1 reng (TL), 29.5. Lai Kivijärvi 1k (AS), 30.5. Li Yliskulma 1k (TN), 30.5. Pi Piikkiönlahti 1k (HeL), 31.5.—27.6. Tu Ruissalo Rantatie 1k (TN, RV, LS, HeL), 1.6. Par Petteby 1k (HKO, HA), 1.—6.6. Dr Vänö ainakin 3k (HKI, LS, JPT), 1.6. Väs kk 1k (PL), 2.6. Kor Jurmo 1k, 2.6. Tu Ruissalo Honkapirtti 1k (ET), 3.6. Väs Lammala 2k (PL, JLa), 3.—6.6. Tu Jalostaja 1k (JKo ym), 3.6. Tu Raisionjoki 2k, 6.6. 3k (JKo ym), 4.—24.6. Kor Korpoisträsket 1k ja 25.6. 2k (OKi), 4.6. Väs Billböle 1k (JLa, PL), 4.6. Par Sysilax 1k (HKO), 5.6. Mer Sannaistenlahti 1k (VM), 5.6. Par Granvik 2k (HeL ym.), 5.6. Uu Elkkyinen 1k (HVi), 5.6. Par Stortervolandet 2k (HeL), 5.6.—25.6. Tu Yo-kylä max 3 k (HeL, HKO ym.), 5.6. Par Kurkas 2 k reng (TN, MLau), 9.6. Dr Böle 1k1n (RLe), 11.6. Dr Söderlångvik 1k (JLa), 12.6. Kor Jurmo 1k, 14.6. Tu Kärämäki, Piipanoja 1k (VM), 14.6. Kaa Kuusistonsalmen silta 1k (HeL, SL, JNu), n. 15.6. Ylä Vaskijärvi 1k (RH), 15.6. Uu Käätyjärvi 2k (JLa, RLa), 15.6. Uu Rautatieasema 1k (JLa, RLa), 16.6. Kal Rohijärvi 1k (JLa), 16.6. Uu Pietolanlahti 1k (JLa), 18.6. ja 24.6. Par Simonby 1k (PL ym.), 18.6.—heinäkuu Kus Kaurissalo 1k (SK),

19.6. Kem Mjösund 2k (PL), 19.6. Tu Ruissalo, Krottilanlahti 1k (HeL), 22.—25.6. Kem Gammelby 1k (JLa, PL), 22.—24.6. Kem kk 1k (JLa), 23.6. Tu Kärämäen haut.maa 1k (VV), 23.6. Tu Kaerla, Vähäjoki 1k (VM), 24.6. Tu Kuninkoja 1k (JHo), 24.6. Kem Pedersä 1k (JLa), 24.6. Tu Saukonoja 1k (JHo), 25.6. Väs Sundvik 1k (JLa), 25.6. Väs lahden NW-osa 1k (JLa), 27.6. Kus Kaurissalo 2k (SK), 28.6. Tu Pääskyvuori 1k (VM), 3.7. Dr Vänö 2k (HKI), 23.7.—14.8. Tu Shell 3 ad reng ja 2 1kv reng + kontrolleja (HKO, TL, VM), 28.7. Hal Halikonlahti 1 1kv reng (KS, TN), 23.8. Hal Halikonlahti 1 1kv reng (TN). 1983 30.5. Tu Vähäheikkiläntie 2 (k+n?) (HKI, JPP, HeL), 30.5. Pern Latokartano 1k, 19.6. 2k (JLa, PL, HE, TH, SL), 30.5. Kem Smedaböle 1k (JLa), 30.5. Tu Rauvola 1k (KS), 1.6. ja 19.6. Dr Björkboda 1k (MHar), 1.6. Kor Utö 1k (HeL), 2.6. Pai Halkilanlahti 1k (MHa), 3.6. Kor Utö 3k (HeL), 3.6. Pern Kiskonjoki 1k (JLa, MHar), 4.6. Kor Utö 2k (HeL), 7.6. Pern Näsem kartano 1k (JLa), 7.6. Pern Lupaja 1k (JLa), 8.6. Tu Ruissalo 1k (ET), 12.6. Uu Pietolanlahti 3k (JLa, RLa), 12.6. Py Valkamaa 1k (JLa, RLa), 12.6. Kal Sannainen 2k (JLa, RLa), 12.6. Par Haraldsholm 1k (VM), 12.6. Kal kk 1k (JLa, RLa), 13.6. ja 29.6. Par Sysilaxviken (VM), 13.6. Ho Jungfruskär 1k (EJ), 13.—14.6. Pö Museo 1k (HeL), 14.6. Par Lemlahti 1k (VM), 14.6. Ke Degerdal 1k (JLa, MHar), 14.6. Ke Västankärr 1k (JLa, MHar), 14.6. Ke Mjösund 2k (JLa, MHar), 15.6. Tu Vähäjoki 1k (MJS), 15.6. Kor Korpoisträsk 1—2k (OKi), 15.6. Li läh. kirkkoa 1k (HLA, RLa, JVu), 16.6. Ke Pedersä 1k (JLa, MHar), 16.6. Pai Moisio 1k (HLA, RLa, JVu), 17.—19.6. Ha Salitunoja 1k (PO), 19.6. Yl Heinjoen kylä 2k (HM), 19.6. Dr Björkboda 1k (JLa, MHar), 19.6. Dr Ytterölmös 1k (JLa, MHar), 19.6. Dr Söderby 1k (JLa, MHar), 19.6. Dr Kärra 1k (JLa), 19.6. Sä Mondola 1k (PL), 21.—22.6. Li Yliskulma 1k (HeL), 28.6.

Nau Seili 1k (HF), 2.7. Tu Shell 1k (HeL), 7.7. Ha Halikonlahti 1k (JLa), 8.7. Dr Skinnarvik 1k (PL), 11.7. In Kolko 1k (ET), 27.7.—24.8. Tu Shell reng. ainakin 2k1n1juv, pesintä todettiin (VM, HKI, JHe, ym.),

1984

21.5.—18.6. Tu Ruissalo Rantatie 1 k (JNo ym.), 27.5. Sa Veitakkala 1k, 28.5. 3 k, 4.6. 5—6 k, 15.6. 5 k, 24.6. 1 k, 24.5. ja 30.5. Tu Yo-kylä 1 k (KS ym.), 1.6. Kor Utö 2 k (AR), 1.6. Tu Pihlajaniemi 2 k (RLa), 3.6. Pi Piikkiönlahti 1 k (JHe, KS), 4.6. Ke Linnarnäs 1 k (MHar), 4.—5.6. Kor Utö 4—5 k (AR), 4. ja 16.6. Ke Sjöfax 1 k (MHar), 4.6. Nau Storträsket 1 k (AS), 5. ja 15.6. Tu Rauvola 1 k (VP, JT), 5.6. Ra Kukonpää 1 k (HP), 5.—16.6. Dr Björkboda 1 k (MHar), 6. ja 26.6. Kal Valkama 1 k (JLa, RLa), 6.6. ja 1.7. Uu Käätyjärvi 1 k (JLa, RLa), 6.6. Uu Rautatieasema 1 k (RLa, JLa), 6.6. Uu Pietola 1 k (JLa, RLa), 6.6. ja 1.7. Uu Kasarmilahti 1 k (JLa, RLa), 9. ja 19.6. Par Mustfinnö 1 k (monet), 9.6. Ha Vartsala 2 k ja 15.6. 1 k (MA, KT), 12.6. Tu Halinen 2 k (VM), 15.6. Ha Immala 1 k (KT, MS), 15.6. Pa Sukselan th 1 k (JHe), 16.6. Li

kyläkauppa 2 k (JHe), 16.6. Sa Haminanlahti 2 k (KT), 16.6. Sa Kärkkö 1 k (KT), 16.6.—7.7. In Norrby 1 k (ET), 16.6. Veh 1 k (JHe), 16.6. Kus Laupusensalmi 1 k (JHe), 17.6. Sa Pettilä 1 k (KT), 17.6. Mu keskusta 1 k (KT), 21.6. Ha Märy 1 k (KT ym.), 3.7. Väs Finsjö 1 k (KT), 16.7. Mi Mietoistenlahti 1 k (HF), 24. ja 27.7. Tu Shell 1 k (VM).

RASTASKERTTUNEN

1982

8.5. Lemu 1 k (MJS) ja 2.6. k+n (MJS), 26.5. alkaen Paraisten Makeavesiallas: Petteby 1k, Simonby 1k, Kojkulla 1k, Skärmola 1k, Sydänperäviken 3k. (TLY), 7.6.—1.7. Lok Vartsaari 1k (JM).

1983

18.5. alkaen Paraisten Makeavesiallas: Sydänperäviken 1k muuten paitsi 28.5. 7k (MHal), Simonby 1k, Petteby 2k, Långgrundetin saari 1k. (TLY), 18.5. Parainen Sysilaxviken 1k (HF), 3.7. Ha Kokkilan lossi 1k (PO).

1984

11.—12.5. Par Sydmo 1k (KS, TN), 27.5.—19.6. Par Makeavesiallas, Petteby 2 k (JNo ym.), 4.—25.6. Kal Rohijärvi 1 k (RLa, JLa), 9.—16.6. Hal Vartsala 1 k (MA), 16.6. Sa Merikulma 1 k (KT).

VIITASIRKKALINTU

1982

24.5. Kor Jurmo 1 reng. (OKi ym.), 2.6. Kor Björkö 1 k (MV), 4.—5.6. Dr Vänö 1k (HKI, LS, JPT), n. 8.6. Ry Aasla 1k (?), 12.—28.6. Tu Rauvola 1k (JKi ym.) reng. 26.6. (TN), 24.6.—2.7. Ke Pederså 1 k (JLa), 3.7. Dr Vänö 1 varoitteleva (HKI), 9.9. Dr Vänö 1-kv reng. (JG).

1983

15.6. Pö kk Kyntäjantupa 1 k (SV ym.), 16.6. Li Yliskulma 1 k (HLa, RLa, JVu).

1984

7.6. Kor Jurmo 1 k (?).

PENSASSIRKKALINTU

1982

25.5. Kor Jurmo 1, 25.5. Dr Vänö 1k (JP), 30.5. — Tu Pihlajaniemi 1k, 2.6. 2k ja 11.6. 3k (HKI ym.), 30.5.—4.7. Kaa Kuusiston kirkko 1k paitsi 4.6. 2 k (HeL, TN, JKi), 31.5. Pai Spurila 1 k (TN), 31.5. Tu Rauvola 1k (VM), 31.5. Tu Artukainen 1k (HKo), 31.5.—1.7. Tu Yo-kylä 1k, paitsi 31.5. 2k (JP, JVu, KS ym.), 1.6. Tu Ruissalo, Rantatie 1k (TV), 2.—25.6. Tu Hirvensalo, Pikisaari 1k (JP, JVu), 2.6. Pö Juvan th 1k (JP), 3.6. Tu Hirvensalo, Jänissaari 1k (RLe), 3.—19.6. Pi Piikkiönlahti 1k, joka reng. 5.6. (TN, HaL, ym.), 3.6. Pö kk 1k (SV), 12.6. Sä Mondola 1k (PL), 16.6. Py Tuorlahti 1k (JLa, RLa), 16.7. Mu Yltjärvi 1k (JKo, LS, SV, TV), 17.7. ja 24.7. Ra Raisionlahti 1k (AU, VM), 5.9. Kor Korpoisträsk 1 verkosta (OKi), 6.9. Tu Shell 1 1-kv verkosta, reng. (VM).

1983

11.5. Kor Jurmo 1, 14.5. Kor Jurmo 1, 18.5. Kor Utö 1k (KS), 18.5.—15.6. Kaa Kuusistonlahti 1k (HeL, AK, SL, JNu), 20.5. Yl 1k (MP), 20.5. Tu Kastun koulu 1k (LS, JL, JM), 22.5. Mi koeasema 1k (JSi), 25.5. Kor Jurmo 1k (OKi, TM, JLa), 26.5.—2.6. Tu Pihlajaniemi 1k, paitsi 30.5. 2k (HKI, AF, JVu, HeL), 2.6.—4.8. Pi Piikkiönlahti 1k (MHal), 5.6. Mu Ylisjärvi 1 reng. (KS), 8.6. Sa

Isokylä 1k ja Ollikala 1k (MA, JE, JH), 15.6. Mu Muurlanjärvi 1k (JLa, SLi), 15.6. Pern Pohjanjärvi 1k (JLa, SLi), 15.6. Au Käyrän th 1k (HLa, RLa, JVu), 16.6. Tar 1k (HLa, JVu, RLa), 16.6. Au kk-keskusta 1k (HLa, RLa, JVu), 17.6. Su Lahnajärvi 1k (RP), 18.6. Ha Salitunoja 1k (PO), 20.6. Li Yliskulma 3k (KS ym.), 2.8. Ha Väsilä 1k (PO), 5.—6.8. Pai 1k (JHe).

1984

15.5. Mi 1 k (JoS ym.), 15.5. Kor Jurmo 1 Locustella sp, 16.—30.5. Kor Jurmo yht. 11 yks. (mm. OKi, HKo, JHe, RB...), 22.5.—10.7. Tu Yo-kylä 1 k (KS ym.), 26.5. Tu Koroinen 1 k (JVu ym.), 26.5.—1.6. Sa Ollikkala 2 k (KT ym.), 27.5.—4.6. Sa Veitakkala yht. 7 yks. (MA ym.), 31.5. Sau Isoluoto 1 k (MJS), 2.6. Kor Utö 1 k (AR), 5. ja 15.6. Tu Rauvola (VP), 5.6. Ra Raisionlahti 2 k (HP), 6.6. Li Kirkko 1 k (HL ym.), 7. ja 16.6. Tar (HLa, JHe), 10.6. Ha Vuorentaka 1 k (MA), 15. ja 23.6. Ha Kaninkola 1 k (MA), 15.6. Pai Sukselan th 2 k (JHe), 15.6. Pai Juntolasta 5 km 1 k (JHe), 16.6. Tu Pikisaari 1 k (MJS), 16.6. Li Liedonperän th 1 k (JHe), 16.6. Tu Pihlajaniemi 1 k (RLa), 17.6. Tu Friskala 1 k (RLa), 17.6. Sa Pettilä 1 k (KT), 18.6. Tu Ruissalo 1 k (JNo), 21.6. Ha kk 1 k (KT), VI Tu Hirvensalo, Maanpää 1 k (KKu).

Havainnoitsijat:

M. Ahti (MA), P. Andelmin (PA), H. Aunio (HA), R. Baarman (RB), H. Ekblom (HE), J. Elo (JE), A. Forsten (AF), H. Friman (HF), J. Grönlund (JG), M. Hallen (MHal), M. Harmanen (MHar), J. Heikkilä (JH), T. Helle (TH), J. Helstola (JHe), J. Hoviseppä (JHo), R. Hyvönen (RH), S. Jalonen (SJ), E. Joutsamo (EJ), S. Kallio (SK), O. Kanerva (OKa), A. Keskinen (AK), J. Kirjonen (JKi), O. Kivivuori (OKi), H. Klemola (HKI), J.

		Loc nae	Loc flu	Acr dum	Acr pal	Acr aru
Turun alue	1982	24	8	4	71	10
	1983	26	2	12	57	13
	1984	46	1	22	49	6
Tampereen alue	1982	31	8	37	33	—
	1983	46	3	50	16	1
Helsingin alue	1982	108	18	51	179	11
	1983	134	17	66	183	14
Porin alue	1982	9	—	9	27	1
	1983	16	2	3	27	1

Yölaulajien lukumäärät Varsinais-Suomessa 1982—1984 ja eräillä TLY:n naapurialueilla 1982 ja 1983. (Taulukon samoinkuin tekstissä esiintyvät tiedot muilta paikallisalueilta on poimittu paikallislehdistä, ks. kirjallisuusluettelo). (Lisää havaintoja liitteessä!)

Komi (JKo), K. Koponen (KK), H. Kormanen (HKo), K. Kuusisto (KKu), J. Kylänpää (JKy), J. Kääriä (JKä), P. Laaksonen (PL), H. Lahtonen (HLa), J. Laine (JLa), R. Laine (RLa), M. Larsson (MLar), M. Lauren (MLau), Harry Lehto (HaL), Henry Lehto (HeL), R. Lehtonen (RLe), S. Leveelahti (SLe), S. Lindholm (SLi), T. Lindroos (TL), P. Loivaranta (PL), R. Lumio (RLu), J. Lunden (JLu), J. Matikainen (JM), H. Minn (HM), T. Missonen (TM), V. Multala (VM), V. Muurinen (VMr), J. Normaja (JNo), T. Numminen (TN), J. Nurmi (JNu), P. Oksanen (PO), V. Partanen (VP), M. Peltonen (MP), J.-P. Penttilä (JPP), R. Penttinen (RP), J. Piha (JP), H. Päiväranta (HP), A. Rivasto (AR), M. Saarinen (MJS), J. Saario (JS), J. Saarnio (JSn), L. Salola (LS), K. Salonen (KS), E. Sillanpää (ESi), J. Sillanpää (JSi), M. Suominen (MS), A. Suoranta (AS), E. Supperi (ESu), E. Tarponen (ET), O. Tenovuo (OT), J. Tittonen (JT), K. Toivonen (KT), J.-P. Triipponen (JPT), A. Uotila (AU), J. Uotila (JU), M. Valta (MV), J. Varrela (JV), S. Veistola (SV), T. Veistola (TV), H. Velmala (HVe), R. Vikman (RV), H. Virtanen (HVi), V. Virtanen (VV), J. Vuorinen (JVu).

Kirjallisuutta

AIRAKSINEN, A. ym.: Kevätmuuton kulku 1982 Pohjois-Karjalassa. —Siipirikko 2/83.

ARO, S. ym.: Pirkanmaan lintukevät 1984. —Lintuviesti 3/84.

JUVONEN, A.: Lintuhavaintoja. —Corvus 1985.

KALSKA, E. ym.: Pirkanmaan lintukevät 1982. —Lintuviesti 1/83.

KAUHANEN, H. ym.: Kevätmuuton kulku 1984 Pohjois-Karjalassa. —Siipirikko 1/85.

KOSKIMIES, P.: Yölaulajaprojekti 1983. —Lintumies 3/84.

KOSONEN, L.: Lintukesä 1983. —Lintuviesti 1/84.

KUHNÖ, P.: Yön ääniä kesällä 1983. —Keski-Suomen Linnut 2/84.

KÖNÖNEN, J. ym.: Pirkanmaan lintukevät 1983. —Lintuviesti 4/83.

LAITINEN, R. ym.: Kevätmuuton kulku P-Karjalassa 1983. —Siipirikko 2/84.

LAMPOLAHTI, J.: Katsaus kevätmuuttoon 1982. —Satakunnan linnut 1/83.

LAMPOLAHTI, J.: Yölaulajien esiintymisestä Satakunnassa 1982. —Satakunnan linnut 2/83.

LAMPOLAHTI, J.: Katsaus kevätmuuttoon 1983. —Satakunnan Linnut 2/84.

SALMELA, T.: Yölaulajat ja yöhuutajat 1982. —Tringa 2/83.

SALMELA, T.: Yölaulajalaskenta 1983. —Tringa 2/84.

VIRTANEN, J.T.: Yölaulajakesä 1982. —Keski-Suomen Linnut 2/83.

Huom!

Katsauksen laatimisen jälkeen on tullut ilmi joukko havaintoja, jotka esitetään liitteessä tämän lehden sivulla 94.

Havaintoja ei enää voitu lisätä taulukoihin. Uudet kokonaismäärät on mainittu liitteessä.

Turturikyhkyn (*Streptopelia turtur*) esiintyminen Varsinais-Suomessa

Lennart Saari

Johdanto

Turturikyhkyä (*Streptopelia turtur*) on viime vuosina yhä useammin tavattu maassamme (ks. SAARI 1983 a, b). Laji ei ole vallannut uusia asuinalueita yhtä näyttävästi kuin turkinkyhky (*Streptopelia decaocto*) ja tästä syystä siihen ei ole kiinnitetty samanlaista huomiota kuin "Euroopan valloittajana" tunnetun turkinkyhkyn edesottamuksiin. Kuitenkin esimerkiksi maamme kaakkoisosissa turturikyhkyn leviäminen on ollut paljon voimakkaampaa kuin turkinkyhkyn. Viron turturikyhkyn kannassa tapahtunut rajua kasvu (ks. VEROMANN 1983) heijastuu täten itärajallemme.

Turturikyhkyn rynnistys on sattunut aikaan, jolloin lintuharrastus on elänyt voimakasta nousukautta ja levinneisyyden muutoksia on täten pystytty tarkoin seuraamaan. Havainnoitsijamäärissä tapahtunut kasvu vaikuttaa luonnollisesti tuloksiin, mutta missään tapauksessa se ei ole ainoa selitys runsastuneille turturikyhkyhavainnoille.

Varsinais-Suomessa turturikyhkyä havaitaan nykyään vuosittain. Havaintomäärät ovat kuitenkin toistaiseksi niin vähäiset, ettei havaintojen ilmoittamisinnossa liene tapahtunut laskua.

Kirjoituksen tarkoituksena on tehdä yhteenveto TLY:n arkistoon ja Jurmon lintuaseman havaintovihkoihin kertyneistä turturikyhkyhavainnoista. Mukana ovat kaikki tietooni tulleet vuoden 1983 loppuun mennessä tehdyt havainnot. Tarkoitukseni on edelleen jatkaa turturikyhkyn seuranta, joten toivon havaintoja ilmoitettavan yhtä tunnollisesti vastaisuudessa.

Vuosittaiset havaintomäärät ja saapumisajat

Turturikyhkyä havaittiin Varsinais-Suomessa satunnaisesti 1960-luvun puoliväliin asti, jonka jälkeen havaintomäärissä on tapahtunut jyrkkä kasvu. Ensimmäinen havainto maakunnassamme tehtiin Turussa vuonna 1888, seuraava Turun läänin Koskella n. 15.12.1940. Turussa havaittiin yksilö 10.10.1959 ja Paraisilla naaras 9.10.1960. Säännöllinen esiintyminen alkoi vuonna 1964, jolloin Korppoon Jurmossa havaittiin turturikyhky 20.5. Kyseessä oli samalla ensimmäinen kevähavainto Varsinais-Suomessa.

Taulukossa 1 esitän vuosittain tehtyjen havaintojen lukumäärät sekä havaittujen yksilöiden yhteismäärät. Jurmon kevähavainnot on tulkittu siten, että eri päivinä havaitut linnut ovat eri yksilöitä. Mikäli lintu on viipynyt yli vuodenvaihteen on se tilastoitu sille vuodelle, jolloin se ensiksi havaittiin.

Havaintomäärät ovat tasaisesti nousseet 1960-luvun puolivälistä lähtien. Vuosina 1965—69 havaittiin keskimäärin 2 yks./vuosi, vuosina 1970—74 9.2, vuosina 1975—79 15.4 ja vuosina 1980—83 16.3 yks./vuosi. Vuodesta 1970 lähtien on alle 10 yksilön jääty ainoastaan viitenä vuonna (1970, 1973, 1975, 1977 ja 1983). Huippuvuodet ajoittuvat vuosille 1979—80, mutta hyviä vuosia olivat myös 1976, 1978 ja 1981.

Turturikyhkyt saapuvat nykyään varhemmin kuin aikaisemmin. Vuosina 1964—69 keskimäärin 28.5., 1970—74 17.5., 1975—79 13.5. ja 1980—83 6.5. Koko aineiston perusteella keskimääräinen saapumisaika Varsinais-Suomeen oli 17.5.

Taulukko 1. Vuosittaiset turturikyyhkyn havaintomäärät Varsinais-Suomessa. H = havaintojen määrä (yht. 172), Y = yksilömäärä (yht. 200), E = ensihavainto (keskim. 17.5.).

	H	Y	E
1888	1	1	—
1940	1	1	—
1959	1	1	—
1960	1	1	—
1964	1	1	20.5.
1965	2	2	14.6.
1966	2	2	24.5.
1967	3	3	23.5.
1968	1	1	28.5.
1969	2	2	30.5.
1970	7	8	14.5.
1971	10	11	19.5.
1972	8	11	21.5.
1973	3	3	20.5.
1974	11	11	11.5.
1975	4	4	16.5.
1976	15	21	12.5.
1977	4	4	7.5.
1978	19	21	9.5.
1979	19	26	22.5.
1980	21	25	5.5.
1981	17	19	8.5.
1982	13	13	5.5.
1983	6	8	6.5.

Havaintokunnat

Taulukosta 2 ilmenevät turturikyyhkyn havaintokunnat. Korppoo on ylivoimainen Jurmon (73 havaintoa/86 yksilöä) ja Utön (18/21) ansiosta. Turku on toisena (16/19, kun Ävikin kyyhkyt vuodelta 1983 tulkitaan eri yksilöiksi) ja Dragsfjärd kolmantena pääosin Vänön (10/12) ansiosta. Kustavin havainnot ovat pääosin Isokariilta (5/6).

Turturikyyhky on tyypillinen "lintuase-malaji", joka nähdään mantereella paljon harvemmin. Havainnoitsijamääriin nähden Turun tulos on sangen vaatimatton. Muissa kunnissa havaintomäärät jäävät alle viiden. Esimerkiksi hyvin tutkitulta Rymättylän Aaslalta ei 1983

loppuun mennessä ole yhtään havaintoa ja koko kunnan havaintomäärä jää yhteen. Vuoden 1983 loppuun mennessä turturikyyhky on todettu vähintään 29 kunnassa Varsinais-Suomessa.

Taulukko 2. Turturikyyhkyn havaintokunnat Varsinais-Suomessa. H = havaintojen määrä, Y = yksilömäärä ja % = prosenttiosuus yksilömääristä.

	H	Y	%
Korppoo	92	108	54.0
Turku	16	19	9.5
Dragsfjärd	14	17	8.5
Kustavi	6	7	3.5
Paimio	4	7	3.5
Raisio	4	4	2.0
Nauvo	4	4	2.0
Laitila	4	4	2.0
Mietoinen	3	3	1.5
Pöytyä*	2	4	2.0
Lemu	2	2	1.0
Parainen	2	2	1.0
Uusi-kaupunki	2	2	1.0
Suomusjärvi	2	2	1.0
Houtskari	1	1	0.5
Rymättylä	1	1	0.5
Naantali	1	1	0.5
Sauvo	1	1	0.5
Mynämäki	1	1	0.5
Pyhäranta	1	1	0.5
Salo	1	1	0.5
Askainen	1	1	0.5
Halikko	1	1	0.5
Lieto	1	1	0.5
Marttila	1	1	0.5
Loimaa	1	1	0.5
Koski Tl.	1	1	0.5
Kisko	1	1	0.5
Kiikala	1	1	0.5
yht.	172	200	100.0

* sis. 1 yks. "Aura-Pöytyä"

Havaintojen alueellinen jakaantuminen

Taulukossa 3 olen ryhmitellyt havainnot ulkosaaristoon, sisäsaaristoon, rannikolle ja sisämaahan. Luokittelu on luonnollisesti osittain tulkinvarainen, mutta antaa kuitenkin hyvän yleiskuvan lajin esiintymisestä maakunnassamme. Ulkosaaristoksi olen lukenut Jurmon, Utön, Vänön ja Isokarin lisäksi Nauvon Skadharunin ja Nötön, Dragsfjärdin Örön, Rosalan ja Morgonlandetin sekä Uudenkaupungin Santakarin. Sisäsaaristoksi olen luokitellut muut havaintopaikat Korppoossa, Nauvossa, Dragsfjärdissä ja Kustavissa sekä Houtskärin, Rymättylän että Paraisen. Sisämaaksi luokittelin Laitilan, Loimaan, Pöytyän, Liedon, Marttilan, Suomusjärven, Koski Tl:n, Kiskon ja Kiikalan. Loput ovat rannikkokuntia.

Ulkosaaristossa ovat turturikyyhkyistä havaittu 66% ja rannikolla 21.5%. Sisäsaaristossa ja sisämaassa havaintomäärät ovat vähäisemmät kuin rannikolla, johon ainakin osittain vähäisemmästä retkeilystä. Ensimmäiset turturikyyhkyt maakunnassamme havaittiin sisämaassa ja rannikon tuntumassa, mutta lintuasematoiminnan päästyä vauhtiin on pääosa havainnoista keskittynyt asemille. Suunnilleen samoihin aikoihin alkoi turturikyyhky esiintyä meillä myös toukokuussa; vuoden 1959 loppuun mennessään ei Suomesta tunnettu yhtään toukokuun havaintoa (SAARI 1983a). Turturikyyh-

kyn keväthavainnot eivät siis ensisijaisesti selity lintuasematoiminnan vilkastumisella, molemmat ilmiöt ajoittuvat toisistaan riippumatta 1960-luvulle.

Mielenkiintoisen ongelman muodostaa se, mihin turturikyyhkyt häviävät saavutettuaan ulkosaariston. Turturikyyhky ylittää Itämeren laajalla rintamalla ja nähdessään ensimmäiset metsäpeitteiset saaret se ei pysty vastustamaan kiusausta laskeutua niille. Ulkosaaristo ei tarjoa kovin monipuolisia piileskelymahdollisuuksia ja siten saapuneet turturikyyhkyt todetaan helpommin kuin sisäsaaristossa ja mantereella jossa on helpompaa pysyä huomaamattomana. Rannikon suhteellisesti vaatimattomat havaintomäärät johtunevat turturikyyhkyn heikosta havaittavuudesta, lajiahan pidetään yleisesti melko vaikeasti havaittavana.

Sisämaan lisääntyneet havainnot ovat mahdollisesti osoituksena pesivän kannan asettumisesta alueelle. Vuodelta 1980 on julkaistu poikuelöytö Pöytyältä, kolmas tunnettu pesimistapaus maassamme (LAINE 1982). Turturikyyhky suosii mantoista ilmastoa (vrt. GLUTZ VON BLOTZHEIM & BAUER 1980) ja viihtyy siten paremmin sisämaassa kuin rannikolla. Mantereisuuden suosimiseen viittaa myös nykyinen runsas esiintyminen Etelä-Karjalassa. Varsinais-Suomen sisämaassa kannattaa siis turturikyyhkyn edesottamuksia seurata tarkkaan vastaisuudessa.

Taulukko 3. Turturikyyhkyn yksilömäärien alueellinen jakaantuminen Varsinais-Suomessa.

	Ulko-saaristo	Sisä-saaristo	Rannikko	Sisämaa	Yhteensä
1888—1964	1	1	2	1	5
1965—1969	6	1	1	2	10
1970—1974	33	2	9	—	44
1975—1980	58	3	10	5	76
1980—1983	34	2	21	8	65
yhteensä	132	9	43	16	200
%	66.0	4.5	21.5	8.0	100.0

Havaintojen ajallinen jakauma

Taulukossa 4 esitetään kuukausittain havaittujen turturikyyhkyn määrät mikäli havaintokuukaudet ovat tiedossani (sama yksilö voi esiintyä useamman kuukauden luvuissa). Runsaimmillaan turturikyyhky on touko—kesäkuussa. Havaintomäärät vähenevät heinäkuusta syyskuuhun, mutta lokakuussa havaintomäärät nousevat hieman. GLUTZ VON BLOTZHEIMIN & BAUERIN (1980) mukaan ovat lajin pohjoiset pesimäalueet lähes täysin tyhjentyneet turturikyyhkyistä viimeistään syyskuun puoliväliin mennessä. Normaali syysmuutto päättynee siis meillä jo syyskuussa. Kuitenkin nuoret turturikyyhkyt saattavat ennen etelään muuttoaan lentää pohjoiseen (GLUTZ VON BLOTZHEIM & BAUER 1980). Nämä pohjoiseen harhautuneet nuoret saattavat olla syynä lokakuun huippuun. HAARTMAN YM. (1963—72) mainitsevat, että valtaosa siihen mennessä tunnetuista havainnoista oli syksyiltä, etenkin lokakuulta. Monesti havaitut yksilöt olivat

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	yht.
1888—1964	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	1	4
1965—1969	—	—	—	—	5	4	—	—	—	1	—	—	10
1970—1974	—	—	—	—	25	14	2	—	1	1	—	1	44
1975—1980	2	1	1	—	37	17	12	6	—	2	—	—	78
1980—1983	—	—	—	—	28	16	9	5	4	8	1	—	71
yht.	2	1	1	—	96	51	23	11	5	14	1	2	207
%	1.0	0.5	0.5	—	46.3	24.6	11.1	5.3	2.4	6.8	0.5	1.0	100

Taulukko 4. Turturikyyhkyn yksilömäärät kuukausittain Varsinais-Suomessa.

	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	yht.
1888—1969	—	—	—	1	2	3	1	—	1	1	1	—	—	10
1970—1974	—	—	4	5	11	3	5	7	2	—	1	1	—	39
1975—1979	—	2	2	9	14	9	12	3	2	—	—	1	—	54
1980—1983	2	3	4	9	2	7	9	1	—	3	—	1	1	42
yht.	2	5	10	24	29	22	27	11	5	4	2	3	1	145

Taulukko 5. Turturikyyhkyn yksilömäärät viiden päivän jaksoissa touko—kesäkuussa. Vain ensihavainto kustakin yksilöstä huomioitu (jakso 25 = 1.—5.5., jakso 37 = 30.6.—4.7.)

”silmiinpistävän huonokuntoisia”. Kyseessä on siis saattanut olla rehellisesti eksyminen, linnut ovat syksyllä lentäneet väärään suuntaan eivätkä enää osaa pois, muuttovietin mahdollisesti tyrehtyttyä, ja menehtyvät talven pakkasiin. Kuitenkin vähäisistä marraskuun havainnoista päätellen saattavat ehkä jotkut yksilöt löytää tiensä lämpimämpiin maihin vielä lokakuussakin.

TLY:n arkistosta löytyi kolme talvihavaintoa (”neljännen” havainnon vuosiluku oli virheellinen): Koski TI n. 15.12.1940, Raision tehtaas 18.12.1974—2.3.1975 ja Dragsfjärdin Öro 18.1.1978 1 ad. Raision turturikyyhky saattaisi tietää jotakin Turussa 1976 löydetyn turkin- ja turturikyyhkyn risteytymän vanhemmis- ta (ks. LEHIKONEN 1977).

Kevätmuuton kulku on eritelty tarkemmin taulukossa 5. Eniten turturikyyhkyjä todettiin aikavälillä 16.5.—4.6. (jaksot 28—31). Taulukosta havaitsemme, että turturikyyhkyt ovat viime vuosina pyrkineet maakuntaamme yhä varhaisemmin keväällä.

Kiitokset

Kiitän Juhana Pihaa, Heikki Karhua, Ari Vienosta ja Jouni Saariota havaintojen luovuttamisesta käyttööni. Kiitokset myös kaikille turturikyyhkyn nähneille. Nähkää niitä vastaisuudessakin.

Summary: Observations of Turtle Doves (*Streptopelia turtur*) in Varsinais-Suomi, SW Finland

A summary of all observations of Turtle Dove in Varsinais-Suomi up to end of 1983 is made. Table 1 shows the annual number of observations (H), number of individuals (Y), and the first observation in spring (E). Table 2 shows the observation communes. Table 3 shows the number of individuals in the outer archipelago (ulkosaaristo), in the inner archipelago (sisäsaaristo), on the coast (rannikko) and in the inland (sisämaa) of Varsinais-Suomi. Table 4 shows the monthly distribution of birds and Table 5 the number of birds observed during each five day period in May—June (period 25 = 1.—5.5., period 37 = 30.6.—4.7.)

Viitteet

GLUTZ VON BLOTZHEIM, U.N. & BAUER, K.M. (toim.) 1980: Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 9. — 1148 ss. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.

HAARTMAN, L. VON, HILDÉN O., LINKOLA, P., SUOMALAINEN, P. & TENOVUO, R. 1963—72: Pohjolan linnut värikuvin. — 1092 ss. Otava, Helsinki.

LAINÉ, H. 1982: Turturikyyhky, *Streptopelia turtur*, pesivänä Pöytyällä. — Ukuli 3/1982: 47—48.

LEHIKONEN, E. 1977: Turturi- ja turkinkyyhkyn risteytymä Turussa. — Lintumies 12: 88—90.

SAARI, L. 1983 a: Spring migration and population growth of Finnish Turtle Doves *Streptopelia turtur*; a preliminary report. — *Ornis Fennica*, Suppl. 3: 85.

SAARI, L. 1983 b: Turturikyyhky *Streptopelia turtur*. — ss. 236—237 teoksessa Hyytiä, K., Kellomäki E. & Koistinen, J. 1983: Suomen lintuatlas. — SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki.

VEROMANN, H. 1983: Recent changes in the bird fauna of the Eastern Baltic area. — *Ornis Fennica*, Suppl. 3: 100—101.

Tiede tarvitsee Sinua!

Talvihavainnot palautettakoon mitä pikimmin Tapani Missoselle, os: Yo-kylä 36 A 10, 20510 TURKU.

Keväthavainnot kiireesti Ukulin toimittukseen, os: Simo Veistola, Hämeenkatu 14 B 26, 20500 TURKU.

Kesähavainnot voi palauttaa arkistonhoitajalle, os: Juhana Piha, Yliopistonkatu 1—3 F 86, 20110 TURKU.

Syyshavaintoja on syytä kirjoittaa kaavakkeelle ja arkistokorteille sitä mukaa kun niitä tulee.

Palauta havaintosi: saat nimesi Ukuliin — ja olet kuolematon! Lisäksi kaavakkeenpalauttajien kesken järjestetään arvonta, jossa on ruhtinaalliset palkinnot. Voittomahdollisuutesi on useita prosentteja — osallistu ja voita!

Piirteitä sepel- ja uuttukyyhkyn käyttäytymisestä

Lennart Saari

Tutkin sepel- (*Columba palumbus*)- ja uuttukyyhkyä (*C. oenas*) väitöskirjaani varten Rymättylän Aaslalla vuosina 1975—79 (ks. SAARI 1984). Maastotöiden yhteydessä merkitsin myös muistiin monia sellaisia yksityiskohtia kyyhkyjen käyttäytymisestä, jotka oli tilanpuutteen vuoksi jätettävä pois itse väitöskirjasta. Koska paikallisissa lintulehdissä harvoin julkaistaan tietoja lintujen käyttäytymisestä aion omalta osaltani olla korjaamassa tätä puutetta. Monen yleisenkin lajin käyttäytymisessä on piirteitä, jotka tunnetaan puutteellisesti ja oletan että monella paljon maastossa retkeilleellä lintuharrastajalla on joko muistissaan tai (toivottavasti) havaintovihossaan julkaisemisen arvoista tietoa eri lajien käyttäytymisestä. Toivomukseni on että tällaisten havaintojen onnelliset omistajat innostuvat kirjoittamaan niistä, jotta muutkin pääsevät näistä elämysistä osallisiksi. Avaaahan lintujen käyttäytymisen tunteminen myös aivan uusia ulottuvuuksia lintuharrastukselle.

Kirjoituksessani vertailen omia havaintojani pääasiassa ulkomailla julkaisuihin tietoihin, etupäässä GOODWININ (1970) kyyhkymonografiaan. Tarkastelun kohteina ovat mm. suhtautuminen petolintuihin, sään vaikutus kyyhkyihin sekä ääntely ja soidinkäyttäytyminen.

Suhtautuminen petolintuihin

Ahkerakin retkeilijä pääsee harvoin näkemään onnistuneen saalituksen. Runsaasta retkeilystä huolimatta en itse ole nähnyt yhtään tapaus, jossa sepel- tai uuttukyyhky olisi jäänyt petolinnun kynsiin. Kuitenkin sepelkyyhky joutuu usein kanahaukan saaliiksi (ks. WIKMAN &

TARSA 1980) ja Aaslallakin siitä todisteena löytyy aika ajoin sepelkyyhkyn maallisia jäännöksiä. Sepelkyyhky onkin kanahaukalle ihanteellinen saalis — se on kookas ja runsaslukuinen — biomassaltaan Aaslan maalinnuston ehdoton ykkönen (ks. SAARI 1982).

Kana- ja varpushaukan on nähty ahdistelevan sepelkyyhkyä. Varpushaukkaan sepelkyyhkyt suhtautuvat melko välinpitämättömästi — pakenevat mikäli haukka käy liian tunkeilevaksi — mutta eivät sen kummemmin välitä siitä. Syksyisin varpushaukalla on tapana syöksyillä kiusata etenkin variksia, joten en tiedä miten tosissaan varpushaukka käy sepelkyyhkyjen kimppuun. Vuosilta 1975—79 löytyy kaksi varpushaukan ja sepelkyyhkyn suhdetta valaisevaa havaintoa:

—13.9.1975 varpushaukka ajoi takaa 11 sepelkyyhkyn parvea.

—6.10.1979 lentävä sepelkyyhky ei tuntunut mitenkään välittävän lähistöllä lentävästä varpushaukasta.

Kanahaukka saa sensijaan aikaan pakokauhun. Kanahaukan nähdessään ilmassa olevat sepelkyyhkyt ottavat korkeutta. Ne lentävät pientä ympyrää ja pyrkivät kanahaukan yläpuolelle:

—27.9.1976 3+1 sepelkyyhkyä korkealla ilmassa ilmeisesti lähistöllä lentävän kanahaukan pelottamina.

—15.9.1977 15 sepelkyyhkyä nousi kaarrellen haukan yläpuolelle.

—18.9.1977 40 sepelkyyhkyä kaarrellen korkeuksissa kahden kanahaukan yläpuolella.

Aina ei tosin ole mahdollisuutta kiivetä korkeuksiin ja tällöin pitää yrittää pakoon vaakalennossa:

—16.4.1976 kanahaukka vauhditti kuu- den sepelkyyhkyn matkantekoa.

Uuttukyyhkyn ja petolintujen suhteesta on tutkimusajalta vain yksi havainto: 17.8.1976 klo 16.39—40 näin nuolihaukan ajavan uuttukyyhkyä takaa tiukassa tuntu- massa. Molemmat linnut lensivät etelään. Samanaikaisesti yksinäinen sepelkyyhky lensi itään ja kyyhkyjen lentoradat kohtasivat. Uuttukyyhky koukkasi aivan sepelkyyhkyn nokan edestä. Tästä hämmentyneenä nuolihaukka alkoi seurata sepelkyyhkyä mutta luopui pian aikeistaan ja yritti uudelleen tavoittaa uuttukyyhkyä. Uuttukyyhky oli kuitenkin saanut turvallisen etumatkan ja nuolihaukka luopui pian takaa-ajosta. Tapaus herätti kysymyksen oliko uuttukyyhkyn teko ”harkittu” harhauttamisyritys vaiko pelkkä sattuma.

GOODWININ (1970) mukaan kyyhkyt pakenevat petolintuja väistöliikkein, lentämällä karkuun tai hakeutumalla suojaan. Muuttohaukan ylhäältä tulevaan hyökkäykseen sepelkyyhkyjen on nähty reagoivan hajaantumalla kaikkiin suuntiin syökyksen vauhdilla alla olevaan metsikköön suojaan. Avomaastossa sepelkyyhkyt reagoivat haukkojen hyökkäyksiin pyrkimällä takaa-ajajansa yläpuolelle (GOODWIN 1970).

Sepelkyyhkyn on monesti todettu pesivän lähellä petolintuja. Tällöin sepelkyyhkyt saavat paremman suojan pesärosvoja vastaan. Rymättylän tunnetaan sepelkyyhkyn pesintöjä nuolihaukan naapurissa (WESSMAN 1978). Uuttukyyhky on Ruotsissa pesinyt asutussa kalasäasken pesässä (HAFTORN 1971).

Sään vaikutuksesta kyyhkyihin

Havaittujen kyyhkyjen määrät jäävät kovatuulisina kesäpäivinä yleensä vähäisiksi. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, että kyyhkyjä tällöin kuulee harvoin. Tähän on kaksi mahdollista selitystä: (1) kyyhkyt huhuilevat, mutta havainnoitsija ei kuule niitä koska huhuilu ”hukkuu” metsän huminaan tai (2) kyyhkyt ovat hiljaa. Ilmeisesti jälkimmäinen vaihtoehto on lä-

hinnä oikea. Reviirinomistusta on turha kuuluttaa ellei tieto mene perille.

Rankassa vesisateessa jäävät kyyhkyhavainnot myös vähiin. Kyyhkyt (samoin kyyhkyjen havainnoitsijat) eivät mielellään kastu läpimäriksi. Tiheku tai heikko vesisade ei haittaa kyyhkyjä, joskus tilanne vaikuttaa päinvastaiselta. Keskipäivällä kyyhkyt ovat varsin huomaamattomia, mutta heikot sateet saattavat muuttaa käyttäytymistä. Tästä pari valaisevaa esimerkkiä:

—3.7.1979 klo 14.23—14.56 sateen hetkeksi tauottua kuulin 7 ja näin 6 sepelkyyhkyä sekä yhden uuttukyyhkyn.

—7.7.1979 klo 15.28—16.05 heikon vesisateen aikana 4 sepelkyyhkyä äänteli ja 2 näyttäytyi.

Tälle kellonaikaan nähden poikkeuksellisen runsaalle aktiivisuudelle löytyy joitakin mahdollisia selityksiä. Eräs mahdollisuus on sopiva valon voimakkuus. Sade varhain iltapäivällä (= valon määrä vähenee) saattaa pettää kyyhkyt luulemaan, että nyt on aika aloittaa iltatoimet. Aamuisin ja iltaisin kyyhkyt ovat eniten liikkeellä ja äänessä. Toisaalta tiedetään, että ilman kosteus lisää kuuluvuutta ja kyyhkyt saattavat reagoida tähän (ks. WALLACE 1979). Aamuisin ja illoin ilma on kosteampaa kuin päiväsaikaan ja huhuilu menee tällöin parhaiten perille. Aamun ja illan aktiivisuushuipulle saattaa löytyä kolmaskin selitys — petojen välttäminen. Reviirin sijainti ilmoitetaan ajankohtana jolloin päivällä saalistavat pedot eivät ole terävimmillään ja valoisuus on jo liikaa yöaktiivisille pedoille. Valon voimakkuus tai suhteellinen kosteus saattavat toimia laukaisevina tekijöinä.

Muuttoaikoina epäedulliset sääolot (kova vastatuuli, sade, sumu) vaikuttavat osittain toisin. Muuton kannalta huonolla säällä kyyhkyjä saattaa nähdä runsaasti, koska muutto on keskeytyksissä ja linnut kerääntyvät sopiville ruokailupaikoille. Rankkasateella kyyhkyt tosin ovat edelleenkin vaikeasti havaittavia.

Lentäessään kovassa vastatuulella se-

pelkyyhkyt etsivät tuulen suojaa maaston muodoista: linnut lentävät matalalla peltojen tai suojaisten lahtien yli. Myös kova myötätuuli tuntuu aiheuttavan vaikeuksia: tuuli heittelee kyyhkyjä milloin minnekin ja lento on poukkoilevaa.

Kerran totesin sepelkyyhkyjen reagoivan voimakkaasti ukkosenjyrinä. 4.8.1977 sepelkyyhkyparvi kierteli levottomasti erään metsikön yläpuolella ukkosen jyrityksessä lähistöllä. Klo 17.04 näin 14 yksilöä ilmassa, 17.08 näin 2, 17.11 näin 12 ja 17.12 näin 8 sepelkyyhkyä vauhkona ilmassa. Linnut eivät pyrkinet ylälmoihin kuten olisi käynyt kanahaukan ollessa kyseessä, vaan kyyhkyt tuntuivat saaneen "sätkyn" jokaisen kunnon pamauksen jälkeen, välillä ne rauhoittuivat kunnes uusi jyrinä pelästytti linnut jälleen lentoon. Tällöin ei vielä satanut.

GOODWININ (1970) mukaan sepelkyyhkyjen tuntema pelko ampumista tai muita kovia ja yllättäviä ääniä kohtaan näyttää olevan riippumaton aikaisemmista kokemuksista ja johtuvan näiden äärimmäisten ärsykkeiden aiheuttamasta hermostollisesta "shokista". GOODWIN (1970) kuvasi sepelkyyhkyjen reagoivan ukkosenjyrinä samoin kuin kuvaamassani tapauksessa. Hänen mukaansa kyyhkyt reagoivat kuin jos niitä kohti olisi ammuttu.

Lepopaikat

Etenkin keväisin ja loppukesäisin/syksyisin sepelkyyhkyjä näkee istumassa puiden latvoissa, yleensä ympäristöään

	N	Keskim.± S.E.	Vaihteluväli	Merkitysvuus
Huhtikuu	95	2.968±0.818	1—5	
Toukokuu	144	3.410±0.896	1—7	p<0.0005
Kesäkuu	108	3.269±0.882	1—7	N.S.
Heinäkuu	83	3.205±0.825	1—6	N.S.
Elokuu	22	3.500±1.012	1—5	p<0.10

Taulukko 1. Sepelkyyhkyjen pituus (säikeitä) eri kuukausina vuosina 1977—79. Yhtä keskeytynyttä kujerrusta heinäkuussa ei huomioitu. N. S. = ero ei tilastollisesti merkitsevä.

korkeammassa puissa. Mäntykelot ja kuoleet tai kuolevat kuuset ovat suosittuja lepopaikkoja. Eräät istuinpuut tuntuvat vuodesta toiseen vetävän kyyhkyjä puoleensa.

Sensijaan kujertavia kyyhkyjä ei juuri pääse näkemään, linnut pysyvät piilossa alempana oksistossa. Näyttää siltä, että reviirinomistajat kuuluvat mutta eivät näy, kun puolestaan parveutuneet yksilöt suosivat puita, joista on laaja näköala ympäristöön. Muutamat yksilöt parvessa ovat hyvin näkyvillä, mutta suuri osa parvesta saattaa piileskellä alempana. Toistaiseksi en pysty varmuudella sanomaan suorittavtko näkyvästi esillä olevat kyyhkyt "ilmavalvontaa" etenkin kanahaukan varalta.

Sepelkyyhkyt saattavat myös levätä maanpinnalla pellolla. Aaslalla sepelkyyhkyjä tapaa harvoin istumassa sähkö- tai puhelinlangalla päinvastoin kuin uuttukyyhkyjä. Vuosina 1975—79 tehtiin ainoastaan kolme tällaista havaintoa. Muualla Suomessa tämä tapa lienee yleisempi ainakin suurilla peltoaukeilla.

Ääntely ja soidin

Sepelkyyhkyjen reviirilaulua ("advertising call", GOODWIN 1970) tutkittiin etupäässä vuosina 1976—79. Reviirilaulu on useimmille tuttu kujerrus "huu-huu-huu hu-huu". Laskin mm. montako kertaa sepelkyyhky toistaa säätään kujerrusker-taa kohti. Reviirilaulun pituudessa ilmeni joitakin eroja perättäisten kuukausien välillä (taulukko 1). Kujerrus oli huhti-

	Säikeitä								N	Keskim.± S.E.
	1	2	3	4	5	6	7	8		
1977	1	12	68	13	3	1	2	100	3.160±0.896	
1978	4	23	103	58	8	4	—	200	3.275±0.868	
1979	4	18	76	43	8	3	—	152	3.276±0.908	
yht.	9	53	247	114	19	8	2	452	3.250	
%	2.0	11.7	54.7	25.2	4.2	1.8	0.4	100		

Taulukko 2. Sepelkyyhkyjen toistamien säikeiden määrä kujerrusta kohti vuosina 1977—79. Yhtä keskeytynyttä kujerrusta vuodelta 1979 ei ole huomioitu. Erot eivät tilastollisesti merkitseviä.

Taulukko 3. Sepelkyyhkyjen pituus (säikeitä) tunneittain vuosina 1977—79. Yhtä keskeytynyttä kujerrusta ei huomioitu. Kellonajat "normaaliaikaa".

Klo	N	Keskim.± S.E.
04	5	3.200±0.447
05	1	3.000±0
06	6	3.167±0.753
07	13	3.538±0.660
08	13	4.000±1.000
09	14	3.143±1.027
10	16	3.375±0.719
11	29	3.207±0.819
12	38	3.184±0.865
13	33	3.061±0.899
14	15	3.067±1.223
15	27	3.370±1.214
16	32	3.250±0.880
17	15	3.333±1.543
18	66	3.212±0.668
19	57	3.175±0.848
20	51	3.275±0.874
21	15	3.200±0.561
22	3	2.667±0.577
?	3	3.000±0

kuussa selvästi toukokuuta lyhyempi. Heinäkuun ja elokuun välinen ero oli tilastollisesti suuntaa-antava. Koko vuoden keskiarvo oli 3,25 säettä/kujerrus. Säikeitä toistettiin yleensä 2—4 kertaa. Pisin kujerrus kesti seitsemän säkeen verran (taulukko 2).

Kujerrusten pituus ei vaihdellut kovin suuressa määrässä kellonaikojen mukaan. Kuitenkin klo 07 ja 08 välinen ero oli tilastollisesti suuntaa-antava (p<0.10), klo 08 ja 09 välinen ero merkitsevä (p<0.025) ja klo 21 ja 22 välinen ero jälleen suuntaa-antava (p<0.10). Mitään pitkälle meneviä johtopäätöksiä tästä ei tosin toistaiseksi kannata tehdä.

Minuutin aikana sepelkyyhky toisti säätään keskimäärin 3,85 kertaa, ts. ollessaan laulutulella kujerrukset toistuvat vajaan minuutin välein (taulukko 4).

Usein sepelkyyhkyjen huuihuu päättyi yksinäiseen "huu" ääneen, ikäänkuin sepelkyyhky olisi valmis jatkamaan kujerrustaan, mutta yht'äkkiä päättääkin luopua aikeistaan. Vuonna 1979 päättyi noin 2/3 kujerruksista yksinäiseen "huu" ääneen (taulukko 5).

Vuosina 1975—79 en havainnut merkitsevää yksilöllistä muuntelua reviirilaulus-

	Säikeitä															N	Keskim.± S.E.	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15			
1976	—	30	26	9	5	9	4	3	4	—	—	—	—	—	—	1	91	3.912±2.336
1979	2	13	55	36	6	9	4	2	1	2	—	—	—	—	—	—	130	3.800±1.592
yht.	2	43	81	45	11	18	8	5	5	2	—	—	—	—	—	1	221	3.846

Taulukko 4. Sepelkyyhkyjen toistamat säikeet minuutin aikana. Vuoden 1976 havainnot Matti Osaran käsialaa, vuoden 1979 omiani. Vm. vuotena säikeet laskettu sille minuutille jolloin kujerrus alkoi vaikkakin kyyhky on saattanut päättää kujerruksensa seuraavan minuutin aikana. Vuosittaiset erot eivät tilastollisesti merkitseviä.

	1 (1+)	2 (2+)	3 (3+)	4 (4+)	5 (5+)	6 (6+)	yht.
N	4 (2)	18 (10)	76 (56)	43 (22)	8 (5)	3 (3)	152 (98)
%	50.0	55.6	76.3	51.2	62.5	100.0	64.5

Taulukko 5. Ylimääräiseen "huu" ääneen päättyvät sepelkyyhkyn kujerrukset (+) prosentteina kaikista kuulluista kujerruksista 1979.

sa. Kerran tosin sepelkyyhkyn ääni kuulosti poikkeuksellisen kumealta. Tiedossani ei ole oliko kyseessä poikkeava yksilö vai johtuiko havainto ulkoisista olosuhteista.

Muita ääniä kuului harvemmin. Näistä yleisin oli pesäänkutsuhuuto ("nest call", GOODWIN 1970). Ääni oli "hu-huu" pienin vaihteluin. Joskus pesäänkutsuhuuto kuului reviiirilaulun yhteydessä. Sieltä mistä pesäänkutsuhuuto kuului lähti yleensä kaksi kyyhkyä lentoon.

Varhaisin pesäänkutsuhuuto kuului 15.4.1975 ja myöhäisin 16.7.1979.

Toisinaan sepelkyyhkyt toistivat pelkkää "huu" ääntä. Tämän äänen tulkituin soidinäänen ("display call", GOODWIN 1970) muunnelmaksi. Tätä ääntä saattoi kuulla pesäänkutsuäänen loputtuakin. Ääripäivämäärät olivat 17.5.1978 ja 15.8.1977. Muita ilmeisiä muunnelmia soidinhuudosta olivat:

huu-huhuhuu 15.4.1975
huh-huu-uu 10.6.1976
huuhuhuu-huu 3.7.1978
huu-huhuu 3.7.1978
huukukurukukuhuu 16.6.1978
huuhuhuuooa 13.6.1979

Vm. ääntelyssä loppuosa on sama kuin GOODWININ (1970) kuvaama "o-oor" ("nest calling with nodding and wing twitching"). MURTON (1965) kuvailee samaa ääntä "oooo-aaarh". Varsinaisen soidinäänen kuvaavat sekä MURTON (1965) että GOODWIN (1970) kuusitavuisiksi — suunnilleen 16.6.1978 kuulemani äänen kaltaiseksi. GOODWININ (1970) mukaan soidinääni saattaa suuresti vaihdella.

Kovin monta kertaa en, soidinlentoa lukuunottamatta, päässyt näkemään itse

soidinta. Tämä johtuu ensisijaisesti sepelkyyhkyn arkuudesta. Mainitsemisen arvoiset havainnot olivat:

—9.4.1975 klo 15.25 sepelkyyhky esitti soidinlentoaan, laskeutui tämän jälkeen kuuseen samalle korkeudelle kuin siellä ennestään istuva lintu. Tulokas kumarsi syvään ja levitti pyrstönsä. Myöhemmin samasta paikasta kuului reviiirilaulua. —18.5.1978 näin kaksi sepelkyyhkyä männyn oksalla 14.19, toinen linnuista äänteli "huu" ja kumarsi. Molemmat linnut olivat ääneti ja liikkumatta 14.20—14.22. Toinen linnuista oli 14.23 edelleen oksalla, toinen äänteli "huu" jossain lähistöllä.

Sepelkyyhkyn reviiirilaulussa esiintyy mahdollisesti maantieteellistä muuntelua. GOODWININ (1970) mukaan sepelkyyhky äänтелеe Englannissa "coo-coo, coocoo, cok" toistaen sanomansa yleensä 2—4 kertaa, mutta päättyen lähes säännön mukaisesti lyhyeen "cok" ääneen. Muuntelua esiintyy, koska eräs lintu kujersi "coo-coo, coo-coo-coo" ja toinen "co-coo, cok". Bagdadissa kujerrus on yleensä kolmitavuinen, mutta GOODWININ (1970) mukaan muutamakin maantieteellistä muuntelua saattaa esiintyä.

MURTON (1965) kuvaa reviiirilaulua 5-tavuisiksi, paljon suomalaisten kyyhkyjen ääntä muistuttavaksi, mutta hie-man erilaiseksi kuin GOODWIN (1970). Mahdollisesti jo Brittein saarilla esiintyy maantieteellistä muuntelua.

Neuvostoliitossa ääni kuvataan 4- tai 6-tavuisiksi (DEMENT'EV YM. 1968), Norjassa 5-tavuisiksi yleensä 3—4 kertaa toistettuna (HAFTORN 1971) ja Ruotsissa reviiirilaulu alkaa ROSENBERGIN (1968) mukaan 4-tavuisena, seuraava säe

on 5-tavuinen ja kolmas jälleen 4-tavuinen laulun päättyessä yksitavuisen toteamukseen. Keski-Euroopassa ensimmäinen säe on 4-tavuinen ja jatko 5-tavuinen. Säkeet toistetaan 2—13, yleensä 4—5 kertaa (GLUTZ VON BLOTZHEIM & BAUER 1980).

Maantieteellisestä muuntelusta antavat viitteitä lähinnä tavujen määrät. Aas-lalla kaikki säkeistöt vuosina 1975—79 olivat 5-tavuisia, poiketen siten eräistä em. kuvauksista. Muut erot äänen kuvauksissa johtunevat pelkästään eri tavoista merkitä ääni muistiin: esim. "coo" kuulostaa englanniksi samalta kuin "huu" suomeksi.

GUSTAFSSONIN YM. (1982) mainitsemää 4-tavuisia huhuilua en ole koskaan kuullut Aaslalla, joten Suomessakin saattaa löytyä murre-eroja. Paremmen tekemisen puutteessa voi maastossa laskea vaikkapa sepelkyyhkyn reviiirilaulun tavuja. Tulokset saattavat osoittaa mielenkiintoisiksi.

Uuttukyyhkyn reviiirilaulu koostuu "huu-u" aiheen toistoista. Ääni kuulostaa siltä kuin alussa olisi käynnistämisaikavaikeuksia, sitten tahti kiihtyy ja lopulta ääni vaimenee ikäänkuin uuttukyyhkyllä olisi "veto lopussa".

Laskin kuinka monta kertaa uuttukyyhky toisti säettä eri kuukausina. Tulokset olivat seuraavat:

	Keskim.± S.E.	N	Vaihteluväli
Huhtikuu	12.833±2.918	12	8—16
Toukokuu	11.167±2.834	18	5—16
Kesäkuu	10.267±2.764	15	6—14
Heinäkuu	7.909±2.223	22	4—11
Elokuu	8.667±3.391	9	4—14

Näytti siis siltä, että uuttukyyhky lyhensi reviiirilauluaan pesimäkauden edistyessä. Aineiston pienuudesta johtuen ei kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä tämän suhteen voi vielä tehdä. Tosin huhti- ja toukokuun välinen ero oli tilastollisesti suuntaa-antava ($p < 0.10$) ja kesä- ja heinäkuun välinen ero merkitsevä ($p < 0.005$).

Samansuuntainen ilmiö havaittiin kun laskettiin minuutin aikana toistettuja säkeitä. Säkeet laskettiin sille minuutille jolloin kujerrus alkoi vaikka reviiirilaulu saattoi jatkua seuraavalle minuutille. Tulokset olivat seuraavat:

	Keskim.± S.E.	N	Vaihteluväli
Huhtikuu	30.800±20.067	5	14—60
Toukokuu	11.000±0	2	11
Kesäkuu	17.500±9.842	8	11—41
Heinäkuu	13.667±8.606	7	4—27
Elokuu	11.143±8.591	7	4—27

Aineiston pienuudesta johtuen erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Huhtikuun korkeaa lukua johtuu siitä, että silloin havaitsin kaksi uuttukyyhkyä kilpalaulannassa, tosin vain yhtä lintua pystyin kerralla seuraamaan.

Aaslalla uuttukyyhkyn kujerrus koostui 4—16 säkeestä, kiivaimmillaan linnut saattoivat toistaa säettä 60 kertaa minuutissa. Ulkomailta ovat tiedossani seuraavat reviiirilaulun pituudet: Neuvostoliitto 10—15 säettä (DEMENT'EV YM. 1968), Brittein saaret 18—20 säettä (kesto noin 8 sek, SIMMS 1979) ja Ruotsi noin 10 säettä (ROSENBERG 1968).

Kiitän Matti Osaraa ja Esa Matti Lippua heidän avustaan aineiston kokoomisessa ja käsittelyssä.

Summary: Notes on the behaviour of wood pigeons (*Columba palumbus*) and stock doves (*C. oenas*)

This paper describes several aspects of wood pigeon and stock dove behaviour in Finland. Examples of reactions towards birds of prey are mentioned. The effects of weather on wood pigeon behaviour are described. Seasonal variations in wood pigeon and stock dove cooing are analyzed. Table 1 describes the length of wood pigeon cooing in different months. Table 2 shows the number of strophes per cooing, Table 3 the length of cooing at different hours, Table 4 the number of

strophes repeated per minute and Table 5 the number of wood pigeon cooing ending in an extra "co" note. The possibility of geographic variation in wood pigeon cooing is suggested.

Kirjallisuus

DEMENT'EV, G.P., MEKLEMBURTSEV, R.N., SUDILOVSKAYA, A.M. & SPANGENBERG, E.P. 1968: Birds of the Soviet Union II. —553 ss., Jerusalem.

GLUTZ VON BLOTZHEIM, U.N. & BAUER, K.M. (toim.) 1980: Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 9. —1148 ss., Wiesbaden.

GOODWIN, D. 1970: Pigeons and doves of the world. 2nd ed. —446 ss., London.

GUSTAFSSON, E., LEHIKONEN, E. & MÄNTYLÄ, K. 1982: Ruissalon linturekviöllypas. —84 ss., Turku.

HAFTORN, S. 1971: Norges fugler. —862 ss., Oslo — Bergen — Tromsö.

MURTON, R.K. 1965: The wood-pigeon. —256 ss., London.

ROSENBERG, E. 1968: Fåglar i Sverige. 4 uppl. —392 ss., Stockholm.

SAARI, L. 1982: Rymättylän Aaslan pesivä maalinnusto linjalaskentojen valossa. —Ukuli 4/1982: 4—20.

SAARI, L. 1984: The ecology of wood pigeon (*Columba palubus* L.) and stock dove (*C. oenas* L.) populations on an island in the SW Finnish archipelago. —Finnish Game Res. 43: 13—67.

SIMMS, E. 1979: The public life of the street pigeon. —144 ss., London.

WALLACE, R.A. 1979: Animal behavior: Its development, ecology and evolution. —590 ss., Santa Monica.

WESSMAN, J. 1978: Sepelkyhkykolonia männikössä nuolihaukan naapurina. —Ornis Fennica 55: 86.

WIKMAN, M. & TARSA, V. 1980: Kanahaukan pesimäaikaisesta ravinnosta Länsi-Uudellamaalla 1969—77. —Suomen Riista 28: 86—96.

Raunon referaatti

Merihanhienn kannanvaihtelusta

Lyhennelmä TLY:n kokouksessa 14.3.1985 pidetystä Matti Pirkolan esitelmästä, referoinut Rauno Laine.

Hanhien merkintä kaularenkailla kohdistuu lähinnä keväällä nuoriin lintuihin, enimmäkseen metsähanhiin. Kaularenkaista ei ole havaittu aiheutuvan mitään haittoja linnuille, eikä myöskään itse merkintätapahtumasta, joka tavallisesti tapahtuu kanuunaverkoin ja käsin. Pisin havaintosarja kaularengastetuista linnuista on ollut 5—6 vuotta. Kaularengastus on kohdistunut pesimättömiin lintuihin, jotka ovat usein palanneet kotiseudulle.

Etelä-Ruotsissa ovat merihanhet varsinkin syksyllä muodostuneet ongelmaksi, hanhet viiäyvät pelloilla lokakuun loppuun asti. Viljanorailla tapahtuva ruokailu aiheuttaa huomattavia vahinkoja, tämä onkin johtanut vaatimuksiin mm. lajin metsästysajan pidentämisestä. Hanhista on muodostumassa yhteispohjoismainen ongelma, meillä merihanhiikka on kasvanut voimakkaasti viimeisten 10—15 vuoden aikana, kannan kasvun syistä ei olla selvillä. Mahdollista olisi se että meikäläinen kanta olisi saanut täydennystä Keski-Euroopasta. Kuitenkin kaularengastuksen avulla saadaan paljonkin informaatiota. Jokaisessa renkaassa on yksilöllinen koodi, joka pystytään kaukoputkella lukemaan 200 m:n päästäkin. Suomessa rengastetuilla merihanhilla on sinisessä renkaassa valkoinen raita, tämä puuttuu Ruotsissa rengastetulta linnulta. Norjassa rengastetuilla hanhilla on musta raita sinisessä renkaassa. Jos alueella lepäilee hanhiparvia, olisi syytä etukäteen selvittää mistä tällaisessa tapauksessa löytyy lähin kaukoputki, etenkin jos kiikarilla havaitsee jollakin hanhella olevan renkaan.

Yhteispohjoismainen kaularengastus on kestoltaan 3-vuotinen projekti. Kun pohjoismainen rahoitus loppuu, ei ole tietoa

mistä siihen löytyy jatkorahoitus. Riistan tutkimuslaitoksen määrärahoilla ei projektia pystytä jatkamaan.

Populaatiota erityisesti välillä Turku—Uusikaupunki kannattaa tarkkailla erittäin tiiviisti. Kaularengastustutkimus on erinomainen aihe yliopistollisille tutkimustöille, mm. gradututkimuksiin. Riistan tutkijoita kiinnostaa lähinnä se millä tavoin paikalliset populaatiot vaikuttavat toisiinsa ja uusiin populaatioihin. Lisäksi kiinnostavaa on tutkia mm. sitä millä tavoin viljely ja metsästys sekä kesällä virkistys ja tihentynyt lomamökkitoiminta vaikuttavat lintujen elinympäristöön ja käyttäytymiseen.

Hanhet voidaan ikäryhmittäin jakaa seuraavasti:

- 1 KV = saman vuoden poikanen
 - 2 KV = ei sukukypsä
 - 3 KV = sukukypsä, mutta pesii harvoin
 - 4 KV = sukukypsä, pesii
- + 3 KV = pesintä epäselvä kysymys, sukukypsä.
- Näistä kohtien 2 KV, 3 KV ja + 3 KV lintuja voidaan kutsua pesimättömiksi aikuisiksi.

Hanhilla sulkasato tapahtuu keskellä kesää, poikasten ollessa täysikasvuisia, mutta lentokyvyttömiä. Sulkasato tapahtuu noin 3 vk ennen poikasten lentokykyiksi tuleamista. Pesimättömät linnut sulkiivat hiukan aikaisemmin. Sulkasatopaikat ovat hämärän peitossa, Ahvenanmerellä on tavattu isoja merihanhiparvia kesällä, vielä 10 vuotta sitten linnut kerääntyivät Gotlannin eteläpuolelle. Hanhet ovat laidunlajeja, metsähanhi ruokailee mieluiten kosteilla soilla, merihanhi merenrantaniityillä. Hanhet eivät sorsien tapaan ota ravintoa suoraan vedestä. Valkuaisainien osuudesta hanhienn ravinnossa ei olla tarkoin selvillä, kuitenkin ainakin merihanhi tarvitsee niitä huomattavasti.

Hallitusuutisia

V. Steppo

Imheiden aika ei ole ohi: TLY:n hallitus elää ja vaikuttaa yhä keskuudessamme.

Hallitus on kokoontunut peräti kahdesti kesällä. Heinäkuussa juhlittiin kokouksessa ja elokuussa kokoonnuttiin juhliin.

Keskisen Arje sai perheenlisäystä ja hän antoi sihteerintehtävät pöytämyyntiaktiivi Ari Laineelle. Arje jatkaa kuitenkin hallituksen salkuttomana ministerinä.

Myös havaintoarkistonhoitaja Juhana Pihaa voidaan onnitella iloisesta perhetapahtumasta.

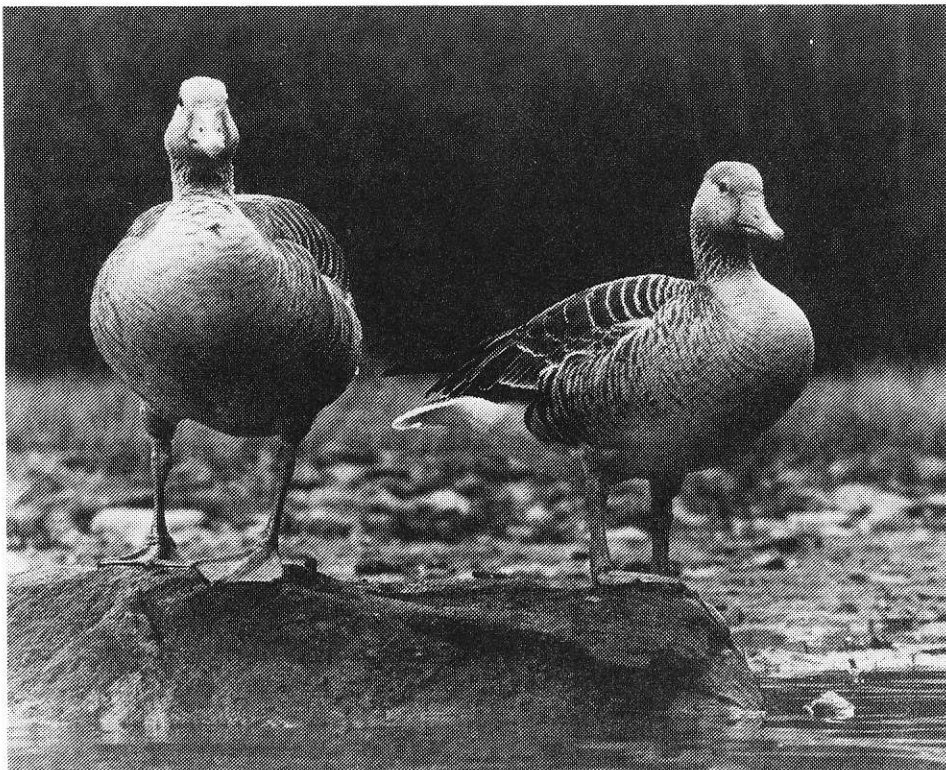
Toisten aloittellessa bongausuraansa toi-

set jo lopettelevat: Ainakin Salosen Kari tarvitsee onnea. Hän siirtyi aviosäätyyn. Nimeään ei sentään vaihtanut, kotiaan kyllä. Uusi osoite on Pohjantähdentie 6 A 27, 20200 TURKU (puh. 308 810).

Toinen osoitteenmuutos on petolintuotimikunnanjohtajan uusi työpuhelin. Sepon tavoittaa nyt numerosta 333 505/Pekkala.

Hallitus etsii uutta lehtiarkistonhoitajaa. Myös propagandasihteerin (tiedotevastaava) vakanssi aukeaa vuoden alusta.

Haluatko sinä kalifiksi kalifin paikalle? Hallitus etsii vapaaehtoisia vastarintaliikkeeseen — valta on vapaasti kaapattavissa syyskokouksessa!



Uhkeita otuksia. Kuva: Matti Valta.

Allaolevassa taulukossa on vertailtu hanhien ja sorsien osuuksia metsästysaaliissa:

	Saaliissa	Luonnossa
Sorsat juv.	90%	60%
ad.	10%	40%
Hanhet juv.	50%	50%
ad.	50%	50%

Taulukosta voidaan päätellä se, että metsästys ei vaikuta hanhien nuoriin lintuihin samalla tavalla kuin sorsilla. Syynä tähän on lähinnä se että hanhiperheet pysyvät yhdessä sorsia kauemmin.

Seuraavassa taulukossa esitetään Mietoistenlahden tilanne 22.7.1984 sekä verrataan sitä Hollannista saatuihin lukuihin:

poikasia 36	= 30%
poikasellisia aikuisia 24	= 28% (Hollanti 30—40%)
poikasettomia aikuisia 60	= 72% (Hollanti 60—70%)
Yhteensä 120	

Poikueet pystyttiin tunnistamaan ja päättämään mille emolle ne kuuluvat. Keskiarvoksi tulee 3 poikasta/ pari. Lukemat täsmäävät varsin hyvin Hollannista saatujen arvojen kanssa.

Askaisissa tutkittujen siipinäytteiden perusteella saatiin myös arvoksi 3 poikasta per yksi hanhipari.

Seuraava taulukko osoittaa eräiden levähdyspaikkojen hanhimäärät elokuussa:

	Yht.	Ad.	Pull	Pareja
Mietoisten lahti (10.8.)	570	399	120	60
Paimionlahti (20.8. jälk.)	330	231	70	35
Särkisalo	300	210	62	31
Bromarv	400	280	84	42
Yht.	1600	1120	336	168

Suurimmalta osaltaan hanhia kerääntyy lahdille muualta, varsin kaukaakin saaristosta. Suunnitelmana on poikasten merkintä Mietoisten lahden suulla, näin saataisiin selvyys siihen missä Mietoisten lahden poikaset aikanaan pesivät: Vaikuttaako lintujen sosiaalisuus pesimäpaikkaan, nuoret linnut seuraavat emoja

talvehtimisalueille. Mahdollista on että hanhilla esiintyy suurempaakin uskollisuutta kotipaikkaansa kohtaan. Hanhien ruokailupaikkoja saattaa esiintyä kymmenienkin kilometrien päässä niiden pesimälahdilta. Hanhien ravinnonkäyttöä on tutkittu lähinnä ulosteiden keräyksen avulla.

Rarin matkassa

Mukana olleena muistiin merkitsi **Rauho Laine**.

Parhaat lintuystävät. Olettekohan koskaan tulleet ajatelleeksi miltä itse voisitte näyttää linnun silmin. Annetaanpa maamme sattumalta eksyneen rarin haastella ajatuksiaan ja mietteitään Teistä, nykyisistä lintukultin kannattajista. (PS. kaikki yhtäläisyydet ovat tietenkin vain kirjoittajan vilkkaan mielikuvituksen tuotetta eikä niitä voi yhdistää mihinkään eläviin tai kuolleisiin bongareihin.) Näin siis haastelee rari:

Olen rariteetti, siksi minua ainakin kutsuvat nuo kaukaisessa pohjoisessa maassa asuvat olennot, joihin tässä kerran matkani aikana törmäsin. Kotiseutuni on jossain jylhien vuorten takana, Siperian mittaamattomien taigakuusikoiden katveessa. Täysin tietämättä omasta arvostani lähdin kerran kiertelemään. Verikö veti minua aina vain eteenpäin, vai liekö ollut Siperian talvi joka kurkki aivan pyrstöni takana. Jäätävät tuulet heittivät minua

edemmäs, suuren kaupungin puistossa katselin luistelevia lapsia ja vanhoja mummoja. Hieman kauempana kohtasin ensikertaa oudon näköisiä sukulaisiani, ainakin mieleeni jäi eräs joka ei osannut edes laulaa, tyytyi vain räkättämään karmealla äänellään, toinen taas oli pikimusta. Kaikenlaisia omituisuuksia, vaan pientähän se oli siihen mitä tulisi tapahtumaan... Joskus marraskuun kääntäessä loppuillan, kuukausia valettuani tulim rannikolle, keskelle loppusyksyn hämärässä uinuvaa pikkukaupunkia, jossa ei muuta sivistyksen merkkiä näkynyt kuin mäellä nököttävä suuri harmaa kirkko. Mutta kuinka ollakkaan, kaupungin keskeltä löysin makoisan ruokapaikan, omenia, marjoja ja vaikka mitä. Lentoni loppuisi toistaiseksi tähän.

Aikani popsinkin herkkuja, kunnes kerran havahduin siihen että minua tuijotettiin. Joku kummallisen näköinen otus katseli minua vielä omituisemman näköisellä laitteella. Minne meninkin, tuo kuvatus

seurasi aina vain perässä. Pentele, saisi nyt lintu edes syödä rauhassa. Yht'äkkiä otus hyppäsi puoli metriä ilmaan, kääntyi lennon aikana 180° ja otti lewismäisen spurtin alas mäkeä. Hullu, ajattelin, vaan eipä ole hänen vikansa että on syntynyt ihmiseksi.

Mutustelin vielä jäännösomenaa, kun äkkiä havahduin sunnuntaiamun usvan rikkovaan auton pakoputkien kakofoniaan (tunsin tosiaan jo auton, tai ainakin osasin arvata näitä sellaisiksi, vaikka meillä päin olinkin nähnyt vain niitä muistuttavia Ladoja). Melu lähestyi koko ajan, sen jälkeen kuului hillitön jarrujen kirsunta ja kaksikymmentä autonovea läjähti kiinni samanaikaisesti. Pian alkoi kuulua maanjäristyksen kaltainen TÖMS-TÖMS.

Ja siinä he tulivat, kloonatut kopiot äskeisestä ahdistelijastani, ei voi olla totta. Vaan se oli, oudonnäköisiä vempaimia raahaten nuo otukset seisahdivat, iskivät hökötyksen pystyyn maahan ja alkoivat kuorossa hyräillä ilmeisesti jotain uskonnollista rituaalisävelmää "onks näkyne, onks näkyne". Silloin ymmärsin että kyse oli ilmeisesti jostakin uskonnollisesta juhlamenosta. Olin kuitenkin jo hyvissä ajoin piiloutunut pensaikkoon, koska alitajuntani sanoi, että minulla tulisi olemaan joku osa näissä menoissa. Enkä totisesti halunnut päättää päiviäni pakkailisissa riittimenoissa.

Toisaalta oli lysti tarkkailla otuksia. Kädet viittilöivät, jalkaa poljettiin. Ilmeet muuttuivat vähitellen siksi että koko joukkoa olisi luullut greippien koemaistajiksi. Vakava juhla siis, ajattelin. Tasainen virrenveisuus kaikui yli seurakunnan: "missä se on, missä se on". Yksi kiersi kehää toistellen ilmeisesti joidenkin paikallisten jumalolentojen nimiä. Toinen tuijotti silmät tapillaan pensasta jossa istuin. Ähäkutti, eipä nähnyt. Yhä uusia otuksia virtasi paikalle. Seurasivat samat rituaalit ja sävelmät, kaikki näyttivät edustavan samaa seurakuntaa. Pääpappi näytti edelleen viittilöivän salaperäisellä

merkkikielellään kohti pensaikkoa. Kauempana polvistuivat uskontokunnan nuoret noviisit omaan hartaustilaisuuteensa, silmissään kunnioittava katse ylipappia kohtaan. Osanottajia näytti saapuneen laajaltakin alueelta, päätellen siitä että eri tunnusmerkkiä kantavat otettiin aina vastaan salaperäisellä, kaikenkätkevällä virnuilulla.

Sitten se tapahtui. Iso harmaa varis syöksi pensaikkoon, hätkähdin ja siinä samassa istuin jo maassa mätien omenien joukossa. Suoraan seurakunnan edessä.

Vaikutus oli sanoinkuvaamaton. Pääpappin leuka loksautti auki, seurakunta jäähmettyi liikkumattomiksi suolapatsaiksi. Hetkeen ei kuulunut mitään, sitten seurasi räjähdys.

Viimeisetkin pikkukaupungin asukkaat putosivat sängyistään pelästyessään huutoa joka lähti kiirimään alas mäkeä kaupunkiin. Poliisi-asemalla annettiin yleinen hälytys ja kirkon sisällä kilpailevan seurakunnan jäsenet polvistuivat papin johdolla pelätessään taivaallisten voimien kostoa.

Toistensa jalkoihin takertuen otukset ryntäsivät vempaimiensa luokse, koko kuoro yhtyi hartaaseen kiitosvirteen josta silloin tällöin erottuivat toistuvat sanat pinna, kaunis, jumatsuka. Ja sitten seurasi rituaalin seuraava vaihe, pääpappi kätteli seurakunnan arvojärjestyksessä, jopa nuoret noviisitkin. Siinä halattiin ja tanssittiin omituisia kiitostanssia, pyörimällä maahan isketyn telineen ympäri. Joku oli kädet levällään maassa ja hoki "tasaluku, tasaluku". Pääpappi tarjoili erityisesti tätä tilaisuutta varten valmistettua juhlahuonaa, seurakunta yhtyi ehtoollismenoon.

Minä lintu se vain popsin omenaa. Tanssikoot vaikka tuomiopäivään, minun ainakin on nälkä. Sitten penteleet alkoivat tähtäillä minua epäilyttävän näköisillä räpsyillä metalli- ja lasivempaimilla. Kyllästyneenä sadanteen räpsäineen sukelsin lopultakin pensasäidin turvalliseen syyliin ja siellä myös aioin pysyä.

Vaan pian takerruin hämähäkinseittiin. Silmät kauhusta sulkien odotin koska tahansa ison mustan lintuhämähäkin tarttuvan minuun karvaisilla jaloillaan, mutta sen sijaan eteeni ilmestyivätkin seurakuntalaisen punanenäiset kasvat (oli kova pakkonen). Seurakuntalaisia oli paikalla varmaan viisisataa, kaikki halusivat koskettaa minua ennen kuin minut uhrattaisiin jumalille, näin arvelin. NYT TULI LOPPU, viimeisenä joutsenlaulunani hyräilin mielessäni mielilauluani "Siiperia on laaja, Sonja siellä lunta lapioi". En enää näkisi sinua, sinä ikuisen roudan maa. Vaan kun seuraavan kerran uskalsin avata silmäni tajusin olevani vapaa, sen sijaan nilkassani kilisi jotain kiiltävää. Paikallinen tapa ilmeisesti vaatii että uskontomenoissa mukana olleet linnut merkittäisiin uskonnollista riimukirjoitusta sisältävällä renkaalla.

Viivyn paikalla vielä viikon verran, katselin paikalle saapuvia seurakuntalaisia, jotka ilmeisesti olivat myöhästyneet varsinaisesta pääjuhlasta. Alkurituaalit

Tuhmaa ja tyhmää

Kuulemma ovat eräät turkulaisetkin ornarit tehneet tyhmyyksiä ja olleet tuhmia niin alkuasukkaita kuin lintumiestovereita kohtaan. Esim. keväisellä Lemun pinnapaikalla kerrotaan mansikkamaata talloin ja kaivonkantta liatun. Hyi sellaista! Miksi suuttuttaa mukavia ihmisiä ja vaarantaa pinnan plokkaamista töpeksimällä sivuasioissa.

Samaisella Lemun pellolla on kuulemma eräs yhdistyksemme jäsen valokuvaustouhuillaan pelästyttänyt lepäilevät linnut lentoon. Tällöin parilta muulta asiallisesti käyttäytyneeltä bongarilta oli määrätyshomma jäänyt ratkaisevalla tavalla kesken. Hyi semmoista! Solidaarisuudenpuuttakin vakavampaa on lintujen turha

olivat samat, mutta juhlamenot päättävä huipentuma jäi näiltä puuttumaan. Sen sijaan he tyytyivät potkimaan kiviä ja toistelemaan jo tutuksi tulleita jumalten nimiä.

Sitten eräänä päivänä havahduin siihen että iso verenheimoinen kolli tuijotti minua pistävillä silmillään, oli raukka kai vailla aamupalaa. Silloin päätin lähteä. Jätän nyt rakkaat ystävät tämän ihmeellisen maan. Sivistystä ja kulttuuria on osakseni jo tullut tarpeeksi, totuus on monta kertaa tarua ihmeellisempää. Kaipaakaan takaisin taigametsien rauhaan. Ja ainakin suosioni naaraspuolisten lajitoverieni keskuudessa on taattu, kellään muulla koiraalla ei totisesti meillä päin ole tällaista matkamuistoa mukanaan kuin minulla.

PS. Viittaan ykkösukulissa olleeseen päätoimittajan kirjoitukseen siitä että rima on pudonnut jo kauan sitten. Silloin tällaisetkin jutut ovat hyväksyttävissä...

säikäyttely: Pakeneva lintu kun ruokailee yhtä huonosti kuin lintumiehet sitä määrittävät tai kuvaavat.

Skarpataan! Minusta tuntuu, että meitä tarkkaillaan, toivoo:

Veli Iso

TOIMITUKSEN KOMMENTTI: Ukulia voitaisiin rikastuttaa pilapiirroksin ja pilkkarunoin maastossa sikailevista lintumieskollegoista. Voitaisiin myös järjestää yleisökilpailu tai lukijäänestys Vuoden Törpöstä Toverista. Toivottavasti sentään ei, mutta tarvittaessa kuitenkin kyllä! (Motto: ilman mitään sääliä!)

T.V.



Sfinxi. Kuva: Jouko Hakala.

Korjaus talvilintukisan tuloksiin

Osoituksena siitä, että Ukuli on aina tilanteen tasalla, on se, että joskus tapahtumat eivät itse pysy tahdissa mukana. Ykkösnumerokaan ei ollut yhtään myöhässä, vaan se oli jopa talvilintukisan tuloksia edellä. Siksipä hitaimman miehen tulos voidaan julkaista vasta tässä.

Viime hetkessä ehti kuponkinsa direktoraatille toimittaa Jari Helstola. Onneksi "Tuuttikersantin" suoritus ei muuta muiden kilpailijoiden järjestystä. —Hessun voivat viitseliäästi kirjoittaa kunniataulun ylimmäiseksi pinnamäärällä 74. Loppukiri kannatti.

TLY:n ensimmäisen virallisen talvipinnakisan lajilistaan lisättäköön uusina

lajeina mustalintu, ruokki ja piekana. Yhteensä havaittiin peräti 93 erilajista siivekistä.

Kaiketi kilpailun kovan tason säikäyttämänä moni turkulainen kärkiornari näyttää luovuttaneen suosiolla. Kuitenkin muistettakoon, ettei kilpailu ole pääasia, vaan pinna. Ja kootusta lajilistasta voivat jopa fakkibiologitkin saada viitettä siitä, mitä ulkona luonnossa oikein tapahtuu.

Mutta mitä kilpailuun tulee, aikoo Bongarikilta Musta Lista kostaa nyt jo kertaalleen kuulutetunkin voiton niukkaakin niukemman menetyksen. Vanhuspiiri ym. haastetaan täten ensi talveksi reippaan ulkoiluharrastuksen pariin!

T.V.



Alppirautiainen (*Prunella collaris*) vielä kihlaamattomana toukokuuisessa Jurmossa 1984. Kuva: Esko Tarponen.

Väännä!

Tapani Veistola

Ykkösnumeron linnusta sai toimitus postia. Kaukaa viisas kirjoittaja haluaa pysytellä nimimerkki Knaapen suojissa: voihan ennen RK:n painavaa sanaa kovinkin osoittautua kävyksi. Mutta siviilirohkea uskookoon salaperäistä avustajaamme:

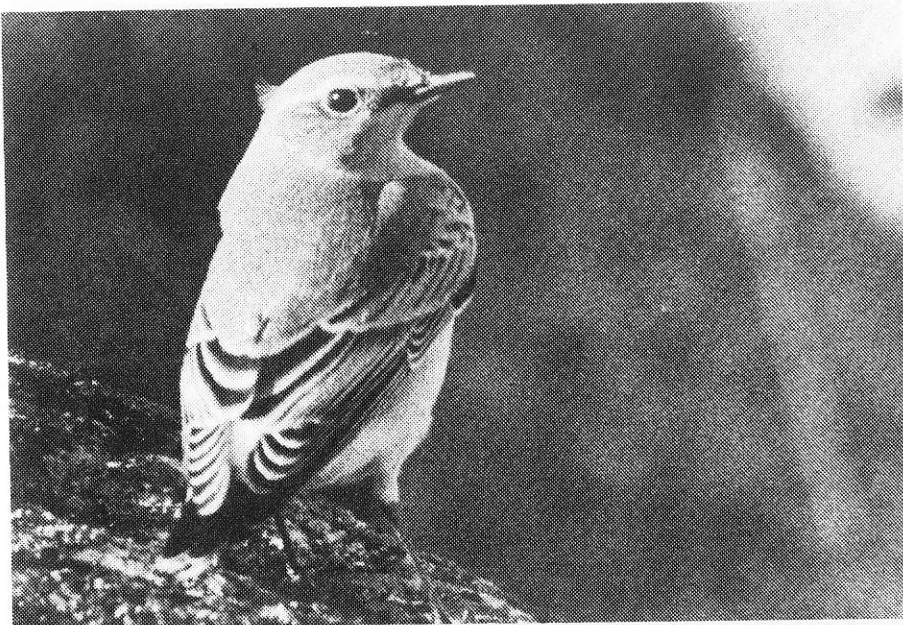
"Ukulin numerossa 1/85 määrityskuvauna oli alppirautiainen, joka kuvattiin viime vuoden toukokuussa Jurmon maineikkaalla lintuasemalla.

Vaikka kuva onkin mustavalkoinen, erottaa tarkkasilmäinen ornitologi siitä varsin selviä lajituntomerkkejä. Olemukseltaan lintu on pullea, lähes rastasmainen. Tärkeimpinä pukutuntomerkkeinä voidaan kirjata vaalea siipipaneli, tummat siiven isot peitinhöyhenet, joiden kärjistä muodostuu kaikille kolmelle Euroopassa

tavatululle rautiaislajille tyypillinen valkeahko siipijuova (tosin tällä yksilöllä peitinhöyhenten kärjet ovat kuluneet), voimakasviiruinen kuve, laaja vaalea kurkkulaikku ja vaalea nokantyyvi.

Alppirautiainen on tavattu Suomessa Jurmon havainnon lisäksi kahdesti, toukokuussa 1978 ja huhtikuussa 1984 Lågskärin lintuasemalla. Naapurimaassamme Ruotsissa laji on tavattu kuudesti."

Toinenkin tie olisi vienyt perille. Oletamalla katon Jurmon lintuasemaksi ja toukokuun viimevuotiseksi päästiin yhtä kaikki Olli Vesikon rengastamaan ja Esko Tarposen valokuvaamaan *Prunella collarikseen*. Tästä lintumiehille rahanmenoa ja sisällissotia aiheuttaneesta linnusta kuultaneen RK-käsittelyn jälkeen enemmän.



Lokakuu

Uusi määrittyskuva olkoon harjoituksena syksyn koviin vääntöskaboihin!

Lisäyksiä yölaulajakatsaukseen

Seuraavat havainnot tulivat tietoon katsauksen laatimisen jälkeen. Kaikki havainnot ovat vuodelta 1984.

Viitakeruttunen (Acrocephalus dumetorum)

1.6. Sär Hakkala 1 k (P. Loivaranta), 12.6. Ke Mjösund 1 k (J. Laine), 27.5. ja 23.6. Uu Lokalahti, Vartsaari 1 k (Jukka Saario).

Viitakeruttunen kokonaismäärä vuonna 1984 siis 25 yksilöä.

Luhtakeruttunen (Acrocephalus palustris)

26.5. Pern Latokartano 1 k (Jarmo Laine ym.), 26.5.—5.6. Sär Förby aluksi 2 k, 5.6. 1 k (P. Loivaranta), 5. ja 6.6. Sär Kirkonkylä 1 k (P. Loivaranta), 17.6. Väs Lammalanlahti 1 k (Jarmo Laine ym.), 9.7. Tu Ruissalo entinen minkkitarha 1 k (Jarmo Laine).

Luhtakeruttunen kokonaismäärä vuonna 1984 siis 55 yksilöä.

Viitasirkkalintu (Locustella fluviatilis)

1.7. Uu Ahmasvesi 1 k (Jukka Saario). Kokonaismäärä vuonna 1984 siis 2 yksilöä.

Pensassirkkalintu (Locustella naevia)

21.5. Sau Isoluoto 1 k (M. J. Saarinen), 27.5. Au Auran asema 1 k (T. Veistola), 1.6. alkaen Pöy Lankkisten Kropankoski 1 k (T&S Veistola), 5.6. Ke Sjöfax 1 k (P. Loivaranta), 11.6. Pern Strömman kartano 1 k (Jarmo Laine). Kokonaismäärä siis 51 yksilöä vuonna 1984.

Näitä havaintoja ei ole voitu enää huomioida tekstissä ja taulukossa.

Hyväksi osoittautunut keskiötarkennus

sujuu täsmällisesti ja on mukavakäyttöinen. Tarkennus käy pehmeästi, nopeasti ja tarkasti vaikka yhdellä sormella.

Aito sisätarkennus

maksaa itsensä ajan mittaan takaisin. Mitkään ulkoiset objektiiv- tai okulaariosat eivät liiku tarkennettaessa, ts. ime ilmaa, pölyä tai kosteutta rungon sisään. TRINOVID on säänkestävä, pöly- ja roiskevesitiivis.

Kätevä tyylikäs muoto

selittyy siitä poikkeavasta tavasta, millä valonsäteet TRINOVIDissa johdetaan. Kiikari istuu kevyesti käteen ja sitä jaksaa pidellä pitkäinkin väsymättä.

Metallikuori

antaa kiikarille tukevuutta. Se on ihan-teellisen, kestävän toiminnan edellytys ja kallisarvoisen optiikan luotettava suoja.

10 vuoden takuu

on selvä osoitus tarkkuudesta ja luotettavuudesta.

Loistava optinen suorituskyky

hämmästyttää asiantuntijankin. Terävyys ja kontrasti, korkea yksityiskohtien erotuskyky ja optimaalinen väri- ja kirkkaus takaavat erinomaisen, luonnollisen kuvan.

Eriytinen anti-reflex-kalvo

pienentää ilman kanssa kosketuksissa olevilla linssipinnoilla heijastuksia. Näin kuva on sekä kirkkaampi että seivempi. Heijastussuojaus on sovitettu silmän herkkyyttä vastaavaksi.

Huolellinen optiikan säätö

ehkäisee pääkipua, sillä optiset akselit ovat yhdensuuntaiset ja tarkasti säädetyt, joten silmiä rasittavia säätövirheitä kiikarissa ei ole.

Edullinen ulostulopupillin sijainti

Ulostulopupillin sijainti on laskettu siten, että silmalänsienkäyttäjän näkee koko kuvakentän.

Diopterikorjaus

lapahtuu nopeasti ja varmasti ja siten TRINOVID sopii kunkin silmille.

LEITZ TRINOVID-kiikari -kiehtova tapa nähdä maailmasta enemmän

Silmä on monipuolisin aistimme. Miljoonine näkökennoineen se erottaa lukuisat väri vivahteet ja vaaleuserot toisistaan. Lähialueella, puolesta metrillä viiteen metriin, erottuvat pienimmät yksityiskohdat, hienoimmatkin väri vivahteet minkä lisäksi suuruussuhteet ja etäisyydet pystytään arvioimaan melko tarkasti.

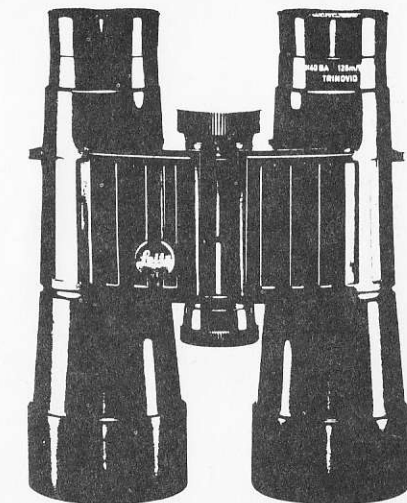
Silti on tilanteita, jotka ylittävät tämän ihmestien suorituskyvyn rajat. Valon vähetessä esimerkiksi. Hämärässä ensimmäiseksi heikkenee kyky erottaa yksityiskohtia. Seuraavaksi häviää väri vaikutelma. Ja sitten silmä ei näekään enää mitään. On pimeää.

Mutta silmän suorituskyky ei aina riitä hyvässäkin valaistuksessa. Katsottaessa äärimmäisen läheltä tai kaukaa yksityiskohtia ei pystytä enää tunnistamaan, hienot rakenteet häviävät eivätkä väri vivahteet enää erotu. Paljas silmä ei näe enempää.

Keksijämieli ja tekniikka ovat löytäneet keinoja silmän suorituskyvyn lisäämiseksi. Yli 350 vuotta sitten keksittiin kaukoputki ja sitä on sita lähtien kehitetty edelleen. LEITZin tehtailta kiikarilla on valmistettu tämän vuosisadan alusta lähtien. Suorituskyvyltään ne olivat melko tehokkaita jo silloin.

Nykyinen LEITZ TRINOVID -kiikari on tekniikaltaan hienostunut, sen optiikka on erittäin tehokas ja muotoilultaan se on kaunis. Se ei lisää silmäsi edellytyksiä nähdä paremmin ainoastaan kauas, vaan myös paremmin lähialueella ja hämärässä.

Ota TRINOVID kokeeksi käteesi. Huomaatko, kuinka kauas ja kirrkaasti pystyt tarkastelemaan maisemaa. Huomaatko, kuinka käsinkoskettavan lähelle kohde tuntuu tulevan, kuinka selvästi se nousee taustastaan esiin, ja huomaatko, kuinka voit erottaa hienoimmatkin pintarakenteet ja väri vivahteet. Yksinkertaisesti: näet enemmän.



Kuva Zoom
LITTOISTENTIE 81 TURKU 61
PUH. 449 106